

Väärismetalltoodete seaduse, riigilõivuseaduse ja seadme ohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Väärismetalltoodete seadus (VMTS) läbis suure uuenduskuuri ja jõustati uus terviktekst 2004. aastal. Selles tehti viimati suuremaid sisulisi muudatusi 2008. aastal. Seadus on üldjoontes oma eesmärgi täitnud, kuid rakendamise käigus on ilmnunud mõned puudujäägid ja probleemid.

VMTS-i muutmise eesmärk on

- a) kõrvaldada selle rakendamisel ilmnunud probleemid, sh pakkuda ettevõtjatele tänapäevast ja kiiremat riikliku andmekogu teenust;
- b) jätta seadusest välja ajale jalgu jäänud ja kasutusel mitteolevad sätted ja piirangud;
- c) vähendada ettevõtjate halduskoormust, mis on ka Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu ühine eesmärk¹.

Väärismetalltoodete seaduse, riigilõivuseaduse ja seadme ohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõuga (edaspidi *eelnõu*) muudetakse ka riigilõivuseadust (RLS)² ja seadme ohutuse seadust (SeOS)³. Riigilõivuseaduse muudatusega piiritletakse selgemalt, missuguste tegevuste eest tuleb nimemärgise registreerimise, muutmise või kehtivusaja pikendamise korral riigilõivu tasuda. Seadme ohutuse seaduse muutmine on seotud nimemärgise registri andmete viimisega Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti järelevalve infosüsteemi ning ettevõtja majandustegevusteate esitamise ja kompetentse isiku kinnituse lisamisega majandustegevuse registrisse.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna osakonna ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna valdkonna metroloogia ja vastavushindamise nõunik Triinu Sillamaa (triinu.sillamaa@mkm.ee, 625 6391). Eelnõu ja seletuskirja on keeleteoimetanud Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja (Airi Kapanen, 5307 4485). Juriidilise ekspertiisi tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Ragnar Kass (ragnar.kass@mkm.ee).

Eelnõu väljatöötamisse kaasati Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, AS Metrosert, MTÜ Eesti Metallikunstnike Liit ja MTÜ Kulla- ja Kellaliit.

¹ „Õigusloomepoliitika põhialused aastani 2030“, vt II osa „Hea õigusloome põhimõtted“ punkti 6 ja III osa „Arengusuunad“ punkti 12.3.5.

² RT I, 14.03.2023, 32

³ RT I, 30.12.2020, 10

1.3. Märkused

Käesolev eelnõu ei ole seotud ühegi muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu uue õigusakti rakendamisega.

Eelnõu on seotud „Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2023–2027“⁴ punktiga 10.1.13 (piirata ülereguleerimist ja vähendada bürokraatiat), mille üks ülesanne on väärismetalltoodete seaduse nõuete ajakohastamine tulenevalt tehnika arengust ja eesmärgiga vähendada ebamõistlikku ettevõtjate halduskoormust.

Eelnõuga muudetakse:

- 1) väärismetalltoodete seaduse redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 12.12.2018, 85;
- 2) riigilõivuseaduse redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 14.03.2023, 32;
- 3) seadme ohutuse seaduse redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 30.12.2020, 10.

Seaduse vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu poolthälte enamust.

2. Seaduse eesmärk

VMTS-i muutmise eesmärk on kõrvaldada selle rakendamisel ilmnunud probleemid, sh pakkuda ettevõtjatele tänapäevast ja kiiremat riikliku andmekogu teenust. Samuti on eesmärk vähendada ebavajalikku regulatsiooni, kõrvaldades seadusest ajale jalgu jäänud ja kasutusel mitteolevad sätted ja piirangud. Lisaks soovime vähendada regulatsioonist tulenevat ettevõtjate halduskoormust.

2.1. VMTS-i muutmisega uuendatakse nimemärgise registri regulatsiooni, et võimaldada kõigi andmete elektroonilist esitamist, pikendatakse registreeringu kehtivusaega ühelt aastalt kümnele ja eemaldatakse nõue esitada füüsilisi näidiseid.

Sätete uuendamisel arvestatakse, et nimemärgise registreerimisega seotud kohustuste täitmisel oleks ettevõtjate halduskoormus põhjendatud. Nimemärgis on kohustuslik märgis, mille väärismetalltoote valmistaja või sissevedaja kannab igale väärismetalltootele, võttes seeläbi vastutuse, et toode vastab VMTS-is ja selle rakendusaktides sätestatud nõuetele (VMTS § 8 lõige 1).

Nimemärgised registreeritakse nimemärgiste riiklikus andmekogus (VMTS § 8 lõige 2), et oleks võimalik tuvastada, missugune ettevõtte ja missugust märgist väärismetalltootel kasutab, ning tagada, et märgised eristuvad üksteisest.

VMTS 2. peatüki 3. jao muutmise eesmärk on nimemärgise register ajakohastada nii, et

- a) nimemärgise registreeringut on võimalik taotleda elektroonselt;
- b) menetlemine on võimalikult automaatne ja selleks on vaja vähe personali;
- c) väheneb ettevõtjate halduskoormus, st ettevõtja saab esitada andmeid elektroonselt (võimalusel olemasolevate andmetega täidetud vormil), ei pea esitama nimemärgise näidiseid füüsiliselt ja igal aastal teavitama soovist jätkata nimemärgise kasutamist;
- d) nimemärgise register vastab andmekogu tänapäevasele funktsionaalsusele.

Koos VMTS-i 2. peatüki 3. jao muutmisega on eesmärk 2005. aastal kasutusele võetud nimemärgise register⁵ tehniliselt ajakohastada, mis tähendab;

- a) registri liidestamist infosüsteemide andmevahetuskihiga X-tee (edaspidi *X-tee*),

⁴ [Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2019–2023](#)

⁵ <http://www.proovikoda.ee/register/otsing.php>

- b) asjakohaste andmete esitamist ja nimemärgise registreerimisega seotud otsuste saatmist elektrooniliselt ning
 - c) uute nimemärgiste automaatset esmast võrdlemist registris olevate märgistega.
- Registri ajakohastamine tähendab riigile ühekordset suuremat arenduskulu, samuti tuleb üle vaadata ja uuesti hinnata registri ülalpidamiskulud.

Riikliku andmekogu pidamine ehk volitatud töötaja ülesanne on haldusülesanne, mis Vabariigi Valitsuse 19. aprilli 2004. a määruse nr 117 „Nimemärgiste riikliku registri asutamine ja registri pidamise põhimäärus“ (edaspidi ka *määrus nr 117*) § 3 lõike 2 alusel on nimemärgise registri pidamisel pandud AS-le Metrosert.

Kuna olemasolev register on loodud ligi 20 aastat tagasi ja vahepeal ei ole registrit tehniliselt ajakohastatud, ei ole tehnilistel põhjustel otstarbekas ega rahaliselt mõistlik olemasolevat registrit uuendada. Sel põhjusel lõpetatakse praegune nimemärgise register ja andmed viiakse Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti (edaspidi *TTJA*) järelevalve infosüsteemi, kuhu arendatakse vastav moodul. TTJA on väärismetalltoodete osas riiklik järelevalveasutus ja valdkondlik pädevus on TTJA-l juba olemas. TTJA-l on järelevalve ja eri lubasid menetleva asutusena suur haldusmenetluse elluviimise kogemus. TTJA järelevalve infosüsteem vastab tänapäevastele riikliku andmekogu nõuetele ja nimemärgise registreerimise menetluse loomisel saab aluseks võtta TTJA loamenetlusprotsessi. Nimemärgise registri uuendamisel on eesmärk leida tehniline lahendus, mis tagab parima tasakaalu personalikulu ning süsteemi arenduse ja ülalhoidmise kulu vahel.

Seega, regulatsiooni ajakohastatakse ja edaspidi

- a) võimaldatakse ettevõtjatele elektroonilist registreerimismenetlust,
- b) vähendatakse füüsiliste dokumentide ja näidiste esitamist ning
- c) asendatakse iga-aastane teavitamiskohustus registreeringu kehtivusaja 10-aastase intervalliga.

2.2. VTMS-i muutmisega kõrvaldatakse ajale jalgu jäänud piirangud väärismetalltoodete jaemüügile.

Muudes valdkondades ei ole tarbijakaitse eesmärkidel kehtestatud jaemüügi piiranguid. Väärismetalltoodete jaemüügi piirangutel ei ole enam lisaväärtust ja need jäetakse seadusest välja, kuna ülereguleerimine on tarbetu. Edaspidi on lubatud väärismetalltoodete jaemüük tänavakaubanduses, turul, koduuksemüügil, avalikul üritusel ja kioskis. Tarbijate huvide kaitse on tagatud üldiste tarbijakaitsereeglite alusel.

2.3. VMMS-i muudatusega soovitakse parandada olukorda, et toote müügidokumendil on piisav teave väärismetalltoote tuvastamiseks ja ettevõtjal on toote kohta teabe esitamine müügidokumendil mõistliku halduskoormusega.

Edaspidi saab ettevõtja valida, mis näitaja esitatakse müügidokumendil, et eristada toode teistest toodetest. Praegu on kohustus müügidokumendil alati esitada ühe toodet eristatava näitajana toote mass (VMMS § 34 lõike 1 punkt 3). Enamik ettevõtjaid aga eristab tooteid müügisüsteemides tootekoodi järgi, mis on parem näitaja kui mass, sest mass võib sama tüüpi ja samast väärismetallist eri toodetel olla sama. Pealegi võib sama partii ehete mass erineda. Ettevõtjatel on tekkinud probleem täita massi esitamise täpsusnõuet suure halduskoormuse tõttu, kuna peavad iga toote sisestama süsteemi eraldi. Väärismetalltoodete hinnast moodustab väärismetalli väärtus umbes 30% ja ülejäänud toote väärtusest on disain, mistõttu on ebavajalik nõuda õigusaktiga väärismetalltoote massi esitamist täpsusega grammi kümnendikkohani (VMMS-i § 37).

Neljandaks tehakse VMTS-s mitu tehnilist muudatust, et regulatsioon oleks ajakohane ega sisaldaks aegunud sätteid, mida valdkonnas ei kasutata. Aastamärgis on väärismetalltoodetel vabatahtlik märgis, mis ettevõtjate hulgas enam kasutust ei leia. Kehtiva VMTS-i § 11 lõike 2 alusel on 2004. aastal kehtestatud rakendusakti, majandus- ja kommunikatsiooniministri 22. märtsi 2004. a määrusega nr 46 „Väärismetalltoodete aastamärgiste kehtestamine“⁶ kinnitatud aastamärgised 2016. aastani. Alates 2017. aastast ei ole uusi aastamärgiseid määrusega kinnitatud ja kuna märgiseid ei kasutatud, pole regulatsiooni järele olnud ka vajadust. VMTS-i muudatusega eemaldatakse aegunud sätteid, kuid soovi korral ettevõtjad saavad kanda tootele valmistamisest tähistava märgise.

Lisaks ajakohastatakse riigilõivuseaduses (RLS § 234) sätestatud nimemärgise registreerimisega seotud riigilõivu toiminguid ja määra. Kui varem tasuti riigilõiv nimemärgise registreerimisel, siis pärast plaanitavate muudatuste jõustumist tasutakse riigilõiv taotluse esitamisel. Riigilõiv suureneb 20 eurolt 30 eurole. Ettevõtjatel muutub nimemärgise registreerimine mugavamaks ja kiiremaks, sest edaspidi avaneb võimalus esitada taotlusi digitaalselt ja osaliselt eeltäidetud andmetega. Samuti saavad ettevõtjad edaspidi teha ise infosüsteemist oma registreeringust väljavõtteid. Seadme ohutuse seaduse § 13 muudatused puudutavad ettevõtja majandustegevusteate esitamist majandustegevuse registrisse ja kompetentse isiku kinnituse lisamist. Edaspidi peab ettevõtja seadmetöö majandustegevusteate esitamisel juurde lisama ka kompetentse isiku kinnituse, kus isik kinnitab, et on teadlik oma seotusest ettevõtjaga ja vastutab ettevõttes seadmetöö tegemise eest. Kui töösuhte vastutava isiku ja ettevõtja vahel lõppeb, siis saab vastutav isik ennast ise majandustegevusteate andmetest eemaldada, kui ettevõtja seda tegema ei peaks.

Seadusele on koostatud väljatöötamiskavatsus (edaspidi *VTK*) 2023. aasta jaanuaris. *VTK* koos kooskõlastustega on leitav eelnõude infosüsteemist EIS (toimik nr 23-0942). Eelnõu väljatöötamisel võeti arvesse *VTK* kohta Siseministeeriumilt ja Justiitsministeeriumilt saadud tagasisidet. Andmekaitse Inspeksioon andis teada, et neil puuduvad märkused või tähelepanekud *VTK*-le. Eesti Kaubandus-Tööstuskoja tagasiside *VTK*-s kirjeldatud muudatustele oli toetav. Enamiku pärast *VTK* kooskõlastamist tehtud muudatustega ei kehtestata uusi nõudeid, vaid eemaldatakse aegunud või dubleerivad sätteid. Eelnõu vastab *VTK*-le.

VTK kooskõlastamise tulemus

Siseministeerium esitas *VTK*-le kaks märkust.

Esimene märkus käsitleb VMTS-st väärismetalltoodete jaemüügi piirangute kaotamist, st edaspidi võib neid tooteid müüa nt turul, tänavakaubanduses, koduukselepingute kaudu, avalikel üritustel ja välikioskites. *VTK* kohaselt puudub piirangute kaotamisel ebasoovitava mõju avaldumise risk. Siseministeerium viitas asjaolule, et järelevalvatavate kohtade arvu suurenemise korral suureneb võltsitud väärismetalltoodete müümise risk. Sellele võimalusele on *VTK*-s viidanud ka TTJA, selgitades et pärast uue seaduse rakendamist suureneb oluliselt väärismetalltoodete märgistuse ja muude nõuete täitmise üle tehtava järelevalve tähtsus müügikohtades, st prognoositakse negatiivset muutust võrreldes praeguse olukorraga. Samal seisukohal on Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi *PPA*). Siseministeeriumi hinnangul võib väärismetalltoodete jaemüügipiirangute kaotamise korral, tulenevalt järelevalvatavate kohtade arvu suurenemisest, suureneda võltsitud väärismetalltoodete müük ning sellega seonduvalt ka süütegude arv. Siseministeerium teeb ettepaneku analüüsida väärismetalltoodete jaemüügi piirangute kaotamisega kaasneda võivat negatiivset mõju, eeskätt tõenäoliselt suurenevat

⁶ [RTL 2004, 30, 510](#)

väärismetalltoodetega seotud süütegude toimepanemise arvu kasvu (nt kelmused), ja võimalikke vastumeetmeid riskide maandamiseks.

Käesolevas seletuskirjas käsitletakse eeltoodu tõttu jaemüügipiirangute mõju laiemalt. Siinkohal selgitatakse, et VTK-s on TTJA täheldanud, et kuigi väärismetalltoodete jaemüügi kohtade laiendamisega suureneb järelevalveasutustel järelevalvega hõlmatavate kohtade arv, on mõju ulatus väike. Ka praegu teevad nii TTJA kui ka KOV-id järelevalvet kehtiva piiranguga hõlmatud kohtades. Seega, TTJA arvates ei ole tegemist järelevalvet oluliselt mõjutava muudatusega. Kelmuste toimepanemisele ei pruugi olla muudatusel samuti märkimisväärset mõju. Sisuliselt ei takista jaemüügipiirangud ka praegu kelmuste toimepanemist turul, tänavakaubanduses, koduukselepingute kaudu, avalikel üritusel ja välioskites.

Teine märkus käsitles VMTS-i järelevalvepädevusi. Kehtiva VMTS-i § 42 kohaselt teevad VMTS-i nõuete üle järelevalvet TTJA ja KOV ning nimemärgise võltsimise ja võltsituna kasutamise üle teeb peale nimetatud asutuste järelevalvet ka PPA. Nimemärgise võltsimine ja võltsituna kasutamine on väga spetsiifiline valdkond ja sarnaselt riiklikule järelevalvele eeldab eelnimetatud rikkumise tõendamise eriteadmisi, mis PPA-l puuduvad. VTK kohaselt rakendab TTJA valdkonna spetsiifikat arvestades järelevalve tegemiseks eriväljaõppega ametnikke, keda PPA-l pole. Seega on kogu PPA-lt menetluspädevus eemaldada. Senisest praktikast lähtudes ei tohiks pädevuse üleandmine tingida TTJA töökoormuse olulist kasvu, nt ei ole viimase viie aasta jooksul PPA ühtegi kõnealust väärtegu menetlenud. Siseministerium tegi ettepaneku arvata PPA välja VMTS-i §-s 54 sätestatud kohtuväliste menetlejate loetelust. Käesolevas eelnõus on selle ettepanekuga arvestatud. Eelnõu § 1 punktiga 27 tunnistataksegi VMTS-i § 54 punkt 2 kehtetuks, eemaldades PPA kohtuväliste menetlejate loetelust.

Justiitsministerium esitas järgmised märkused:

1. VTK kohaselt on uue nimeregistri loomisel kavas taaskasutada võimalikult palju TTJA-l olemasolevaid tarkvaralahendusi. Juhime tähelepanu, et uus lahendus peaks keskenduma menetlustarkvara loomisele ja uue avaliku vaate loomiseks puudub vajadus. Teeme ettepaneku kuvada nimemärgise registrisse kantud märgiseid ja neid kirjeldavat teavet edaspidi e-äriregistris ettevõtte andmekaardil. Juba praegu koondab e-äriregister avalikku teavet väga paljudest riigi registritest, võimaldades tutvujal saada põhjaliku ülevaate ettevõttega seonduvast teabest. Keskmiselt kasutatakse e-äriregistrit 18 miljonit korda kuus.

2. Samuti teeme ettepaneku võimaldada ettevõtjal esitada märgiste taotluseid ning pikendamise taotluseid e-äriregistri vahendusel. See vähendab ettevõtja halduskoormust veelgi, võimaldades tal teha ettevõtlusega seotud eri toiminguid ühest kohast ja samal ajal. Näiteks on võimalik muude toimingute tegemise käigus juhtida ettevõtja tähelepanu peagi aeguvale nimemärgisele ja võimaldada seda mugavalt pikendada. Samuti on võimalik ettevõtte asutamisel või tegevusala määramisel/vahetamisel ettevõtjat teavitada nimemärgisega seonduvatest kohustustest. Võimalik, et seoses reaalamajanduse projektiga on võimalik tulevikus e-äriregistri vahendusel luua ettevõtja jaoks sündmusteenuseid, et ettevõtlust veelgi lihtsustada.

Justiitsministerium tegi ettepaneku, et eeltoodut võimaldada, tuleb uuele nimeregistrile luua X-tee teenused, mille vahendusel on võimalik taotlusi esitada ja registri sisu erinevate parameetrite alusel pärida.

Selgitame, et praegu kasutatav riiklik nimemärgise register lõpetatakse ja selle andmed tuuakse TTJA järelevalve infosüsteemi, kuhu arendatakse vastava funktsionaalsusega lisamoodul. Selle arendamisel võetakse aluseks TTJA olemasolev loamenetluse

infotehnoloogiline lahendus. Uut nimemärgise registrit ei looda ja avalike andmete kuvamiseks kasutatakse olemasolevaid TTJA järelevalve infosüsteemi lahendusi. TTJA järelevalve infosüsteemil on olemas X-tee teenused ja arenduste tellimisel võetakse võimaluse korral arvesse e-äriregistri või riigiportaalis eesti.ee ettevõtja andmekaardil nimemärgise andmete kuvamine. Lõplik avalike andmete kuvamise keskkond selgub pärast infosüsteemi arenduseks vajaliku uuringu valmimist.

Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium (edaspidi ka *MKM*), Justiitsministeeriumi ja TTJA esindajad kohtusid ülaltoodud märkuste aruteluks. Arutelude tulemusel otsustati, et arenduse tegemine e-äriregistrile, võimaldamaks ettevõtjatel taotleda nimemärgist e-äriregistri kaudu ei ole otstarbekas, arvestades taotluste väikest hulka (u 30 taotlust aastas).

Lisaks esitas Justiitsministeerium VTK kohta ka tehnilisi märkusi, need on eelnõu seletuskirja koostamisel arvesse võetud.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist

Eelnõu §-ga 1 muudetakse VMTS-i sätteid.

§ 1 punktiga 1 muudetakse VMTS-i § 2 punkti 9, ühtlustades termini investeringukuld sõnastuse käibemaksuseaduses § 2 lõikes 10 defineeritud mõistega. See on tehniline muudatus, et tagada õigusaktides termini ühtlustatud sõnastus.

§ 1 punktidega 2 ja 3 muudetakse VMTS-i § 4 pealkirja, viiakse asjakohased VMTS-i § 5 sätted § 4 lõigeteks 6 ja 7 ning **punktiga 4** tunnistatakse kehtetuks VMTS-i § 5.

Muudatuse eesmärk on sätestada seaduses väärismetalltoodetele nõuded, mitte keelud, ja kustutada dubleerivad VMTS-i või muude õigusaktide sätted (§ 5 lõike 1 punktid 1 ja 5 ning lõike 2 punkt 1).

Kehtiva VMTS-i § 4 sätestab, missugused väärismetalltooted on käitlemiseks lubatud, ja § 5 sätestab käitlemiseks mittelubatud. Edaspidi on VMTS-i § 4 koondatud kõik asjakohased nõuded väärismetalltoodetele. Sealjuures jäetakse seadusest välja § 5 lõike 1 punkt 1, kuna see dubleerib VMTS-i § 4 lõikeid 1–3, ning § 5 lõike 2 punkt 1, kuna see dubleerib VMTS-i § 4 lõikeid 1, 2¹, 3. VMTS-i § 5 lõike 1 punkt 5 eemaldatakse, kuna nikli kasutamine ehetes ja muudes nahaga kokkupuutuvates toodetes on keelatud määruse (EÜ) nr 1907/2006 (REACH)⁷ XVII lisa punkti 27 alusel ning puudub vajadus sama nõude kehtestamiseks riigisisiseses õigusaktis ja see ei ole ka lubatud.

Tegemist on tehniliste muudatustega, mis parandavad õigusselgust, vähendavad dubleerivat õigusloomet, kuid nõuded väärismetalltoodetele sisuliselt ei muutu.

§ 1 punktidega 5 ja 6 muudetakse VMTS-i § 6 lõike 1 punkti 2 ja lõiget 3 ning **punktiga 13** tunnistatakse kehtetuks VMTS § 11, millega eemaldatakse VMTS-st aastamärgise regulatsioon. Väärismetalltoote aastamärgis on kehtiva VMTS-i § 6 lõike 3 järgi koos

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ([EÜ nr 1907/2006](#)), mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ja millega asutatakse Euroopa Kemikaalide Agentuur ning muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93, komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT 396, 30.12.2006, lk 1–850)

kontrollmärgisega mittekohustuslik ehk vabatahtlik märgis, millega võib väärismetalltoote valmistaja märgistada toote, et tähistada toote valmistamise aastat.

Aastamärgiseks on eesti tähestiku suurtähed tähestikulises järjekorras. Aastamärgisega seonduvat täpsustatakse VMTS-i § 11 lõike 2 alusel kehtestatavas rakendusaktis. VMTS-i § 11 lõike 2 alusel on 2004. aastal kehtestatud rakendusakt majandus- ja kommunikatsiooniministri 22. märtsi 2004. a määrus nr 46 „Väärismetalltoodete aastamärgiste kehtestamine“⁸ (edaspidi *MKM määrus nr 46*), milles kehtestati aastamärgised alates 1993. aastast kuni 2016. aastani, st eesti tähestiku ulatuses. Vahepeelsel ajal, st alates 2017. aastast kuni praeguseni, ei ole eelnimetatud rakendusakti uuendatud ja alates 2017. aastast ei ole regulatsiooniga uusi aastamärgise tähiseid kehtestatud, kuna ettevõtjad on loobunud aastamärgise kasutamisest väärismetalltoodetel, ja mittekasutusel oleva regulatsiooni uuendamine ei ole olnud otstarbekas. Sama tõdesid ka ettevõtjad, AS Metrosert (väärismetalltoodete nimemärgise registri pidaja ja väärismetalli standardproovi vastavuse tõendaja) ning väärismetalltoodete valdkonna järelevalveasutus TTJA. VTK koostamise käigus toimunud aruteludel tõdeti, et regulatsiooni puudumine ei ole probleeme tekitanud, kuna toodete valmistajad on aastamärgise kasutamisest loobunud.

Seetõttu tunnistatakse kehtetuks VMTS-is olev aastamärgise regulatsioon, sh VMTS-i § 11 lõike 2 volitusnorm ja selle alusel kehtestatud rakendusakt. Edaspidi on väärismetalltootel lubatud VMTS-is nimetamata märgistus, kui see ei halvenda oma kuju ega paiknemise poolest VMTS-is reguleeritud märgiste nähtavust, loetavust ega tähenduse mõistmist (VMTS-i § 6 lõige 5).

VMTS-s reguleeritud väärismetalltoodete märgised on edaspidi Eesti ja teiste Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi või Türgi proovi-, nime- ja kontrollmärgised. Väärismetalltoodete valmistajad võivad valmistamisaasta tähistamiseks sel juhul kasutada endale sobivat aastamärgist. Kuna tegemist on riigisisese regulatsiooniga, erinevad Eestis ja teistes riikides kasutatavad aastamärgiste märgistused ja väljaspool Eestit ei pruugi Eesti aastamärgise määrusega kehtestatud tähistus aidata tuvastada väärismetalltoote valmistamisaastat.

Näiteks, Suurbritannias on 2015–2024 aastamärgised väiketähtedena vastavalt q, r, s, t, u, v, w, x, y, z. Soomes kasutatakse aastamärgise tähisena tähestiku suurtähti, lisades juurde numbri, mis tähistab mitmendat korda on tähestik kasutusel, st A tähistab aastat 1810 ja Y8 aastat 2000. Lätis olid aastatel 1993–2014 aastamärgise tähiseks tähestiku suurtähed ja aastast 2015 tähestiku väiketähed. Eelnimetatud näited kirjeldavad hästi antud regulatsiooni erinevust riigiti. Piiriüleselt tekitab aastamärgise regulatsioon segadust, kuna valdkond on Euroopa Liidus ja rahvusvaheliselt reguleerimata ja igas riigis on kasutusel oma tähistus. Regulatsiooni eemaldamine võib tekitada segadust juhul, kui Eesti ettevõtjad hakkavad valmistamisaasta tähistamiseks kasutama eri aastamärgised. Ent arvestades, et rohkem kui viiel aastal ei ole Eesti ettevõtjad aastamärgiseid kasutanud, on sellise juhtumi esinemine väga ebatõenäoline. VMTS-i muudatusega jäetakse aegunud sätted seadusest välja.

§ 1 punktidega 7, 11, 12 ja 14 muudetakse VMTS-i § 6 lõiget 6, § 8 lõikeid 2–4 ning 2. peatüki 3. jagu (andes §-d 12–16 uues sõnastuses ning jättes välja §-d 17–19; § 20 tunnistatakse kehtetuks § 1 punktiga 20 üldises korras), et viia nimemärgise registreerimine koos nimemärgiste riiklikus registris olevate andmetega TTJA järelevalve infosüsteemi alates 1. jaanuarist 2025. Muudatusega lihtsustatakse nimemärgise registreerimise menetlust,

⁸ [RTL 2004, 30, 510](#)

vähendades uue menetluskeskkonna loomisega nii ettevõtjate kui ka menetleja halduskoormust.

Kehtivas VMTS-i 2. peatüki 3. jaos sätestatakse väärismetalltoodete käitlejate ja nimemärgiste riikliku registri ülesanded, asutamise korraldus ja ettevõtjate ja nende nimemärgiste registrisse kandmise kord, sh määratakse kindlaks, millised dokumendid ja mil viisil on registreerimiseks vaja esitada, samuti registreerimisest keeldumise, registriandmete kustutamise ja iga-aastase registreeringu kehtivuse kinnitamise ning metallplaadil nimemärgise kujutise näidiste esitamise alused.

Kehtiva regulatsiooni järgi esitab ettevõtja esmakordsel nimemärgise registreerimise taotlemisel ettevõtja esitama märgise kujutise paberil (VMTS § 13 punkt 2), et välistada kõikide andmete elektroonse esitamise võimalus. Pärast seda, kui registri volitatud töötleja on kinnitanud märgise kujutise sobivuse, peab ettevõtja esitama märgise kujutise füüsiliselt metallplaadil ühe kuu jooksul (VMTS § 15 lõige 2). See tähendab, et taotleja läheb alles siis märgitsa (nimemärgise jäljendi tegemise tööriist) valmistaja juurde, kes valmistab kavandi järgi metallmärgitsa, mille tegemine tavaliselt võtabki umbes kuu aega. Märgitsaga metallplaadile tehtud kolme eri tugevusega jäljend esitatakse registri volitatud töötlejale. Füüsiline jäljend võib mõnikord erineda paberil esitatud jäljendist, kuna kavand võis olla väga detailne, ent märgitsat ei olnud võimalik nii detailset teha. Samuti võib jäljend olla eri tugevusega lüües natuke erineva kujuga, mistõttu oli järelevalve käigus vaja digitaalses andmebaasis olevate nimemärgiste kõrval füüsiliselt kontrollida ka jäljendit. Pärast metallplaadil näidiste esitamist tehakse vajaduse korral muudatused paberil esitatud kujutisel ja registreeritakse lõplik nimemärgise kujutis.

Registriandmete ajakohasena hoidmiseks on VMTS-is nõutud iga-aastane teavitamiskohustus koos valmistajatel metallplaadil näidiste esamisega, et registrist oleks võimalik jälgida märgitsa kulumisest tekkivat nimemärgise muutust. Aruteludel sidusrühmadega selgus, et halduskoormuse vähendamiseks valmistatakse praktikas tihtipeale nimemärgise näidised metallplaatidel korraka mitmeks aastaks ette, mistõttu ei anna registrisse esitatavad näidised tõest ülevaadet ettevõtjatel kasutusel olevate märgitsate olukorrast. Samuti võib nimemärgise kanda tootele ja näidisele laseriga, mille pealekandmise omadused ajaga ei muutu. Seega tõdeti VMTS-i muudatuste kaasamiskohtumistel koos TTJA, AS-i Metrosert ja valdkonna ettevõtjatega, et piisab, kui üks kord esitada nimemärgise digitaalne kujutis ja füüsiliste näidiste järele ei ole vajadust. Ettevõtjale jääb edaspidi suurem hoolsuskohustus, et nii esitatud nimemärgis ja tegelikult kasutatav nimemärgis oleksid samasugused ning registriandmed ajakohased.

Eelnimetatud muudatuste rakendamiseks muudetakse VMTS-i 2. peatüki 3. jagu nii, et VMTS-i jäävad sätted, mis reguleerivad nimemärgise taotlemist, pikendamist, muutmist ja kehtetuks tunnistamist. Muudatusega tõstetakse kokku valmistaja ja sissevedaja nimemärgise registreerimise sätted, kuna erisusi on valmistaja ja sissevedaja nimemärgise korral vähe ning enamikku sarnaseid sätteid on kehtivas VMTS-s dubleeritud. Muu hulgas lisatakse VMTS-i 2. peatüki 3. jakku volitusnorm vastava valdkonna ministri määrusega kehtestada nimemärgise registreerimise, registreeringu pikendamise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise kord ning täpsustatud nõuded nimemärgise kujutisele. VMTS-i 2. peatüki 3. jaost jäetakse välja nimemärgiste registri andmekoguga seotud sätted, sh tunnistatakse kehtetuks VMTS-i § 12 lõike 2 volitusnorm ja määrus nr 117, ning edaspidi sätestatakse andmekoguga seotud nõuded, sh andmestik ja juurdepääs andmetele, SeOS-i § 12 lõike 2 alusel kehtestatud majandus- ja taristuministri 19. märtsi 2020. a määruses nr 5 „Tarbijakaitse ja Tehnilise

Järelevalve Ameti järelevalve infosüsteemi põhimäärus“⁹ (edaspidi *MTM-i määrus nr 5*). Lisaks sätestatakse VMTS-i üleminekusätetes, et määruse 117 § 1 alusel asutatud nimemärgise register lõpetatakse ja andmed viiakse TTJA järelevalve infosüsteemi ning edaspidi käsitatakse praegusesse nimemärgiste riiklikku registrisse kantud nimemärgiseid TTJA järelevalve infosüsteemis registreeritud nimemärgistena.

Uues VMTS-i §-s 12 on üldised nimemärgise registreerimise sätted. Lõikes 1 sätestatakse, et nimemärgis registreeritakse valmistaja või sissevedaja taotluse alusel SeOS-i §-s 12 nimetatud TTJA järelevalve infosüsteemis (edaspidi *infosüsteem*). Lõikes 2 sätestatakse, et nimemärgise registreerimise, registreeringu kehtivusaja pikendamise ja muutmise taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu riigilõivuseaduses sätestatud määras. Kehtiva regulatsiooni järgi tuleb maksta riigilõiv üksnes nimemärgise registreerimise korral. Samas tuleb menetlus ellu viia vähemalt samas mahus nii positiivse (registreeringuga lõppeva) kui ka negatiivse (registreeringust keeldumisega lõppeva) menetluse korral. Täpsemini on riigilõivuga seonduvat, sh riigilõivumäära muutust selgitatud RLS-i muudatuste juures. Lõikes 3 on antud volitusnorm valdkonna eest vastutavale ministrile, kelleks on majandus- ja infotehnoloogiaminister, rakendusakti kehtestamiseks. Antud rakendusaktis sätestatakse nimemärgise kujutise täpsustatud nõuded ning registreerimise taotlemise, registreerimise, registreeringu kehtivusaja pikendamise, muutmise, kehtetuks tunnistamise ja keeldumise kord. Rakendusakti kavand on lisatud seletuskirja lisana.

Uues VMTS §-s 13 on sätestatud nimemärgise registreerimise taotlemine. Edaspidi esitab valmistaja või sissevedaja TTJA-le elektrooniliselt taotluse ettevõtte üldandmetega ja nimemärgise digitaalse kujutise TTJA järelevalve infosüsteemi kaudu. Lisaks esitab sissevedaja sisseveetava väärismetalltoote valmistaja kirjaliku nõusoleku, et viimane lubab oma nimemärgise registreerida sissevedaja nimemärgisena, nagu peab tegema ka kehtiva VMTS-i § 17 lg 1 punkti 3 alusel. Kuna sisseveetava väärismetalltoote valmistaja kirjaliku nõusoleku esitamine on ainus erinevus valmistajal ja sissevedajal nimemärgise taotlemise vahel, on õigusnormide ökonoomikast lähtudes otstarbekas käsitleda mõlemaid taotlusi ühes normis, lisades asjakohase erinevuse.

Uues VMTS-i §-s 14 on sätestatud nimemärgise registreerimise tingimused, milleks on, et taotlus peab olema nõuetekohane, nimemärgis kujutis peab olema selgesti eristatav registrisse kantud teiste ettevõtjate nimemärgistest ja riigilõiv on tasutud. Lisaks peab sissevedaja peab esitama sisseveetava väärismetalltoote valmistanud ettevõtja kirjaliku nõusoleku nimemärgise registreerimiseks sissevedaja nimemärgisena. Võrreldes kehtiva VMTS-i § 15 (valmistaja nimemärgise registrikanne) ja § 18 (sissevedaja nimemärgise registrikanne) ei pea enam esitama füüsilisi näidiseid metallplaatidel, mistõttu lüheneb registreerimismenetlus tuntavalt, umbes kuu aja võrra. Lõige 2 on uus säte, millega täpsustatakse, et sissevedaja nimemärgist, mis on kehtetuks tunnistatud, võib registreerida uue sissevedaja taotluse alusel, kui on täidetud lõikes 1 nimetatud ülejäänud tingimused. Muudatusega lisatakse regulatsiooni täpsustus, et tagada selgus, mis tingimustel on võimalik teise riigi valmistaja nimemärgis registreerida, kui ühe sissevedaja registreering muutub kehtetuks teisel sissevedajal. Juhul, kui ühe sissevedaja poolt registreeritud teise riigi valmistaja nimemärgise registreering tunnistatakse kehtetuks, nt kehtivusaja lõppemisel või registreeringu taotlenud ettevõtja taotlusel, on järgmisel ettevõtjal võimalik sama nimemärgis uuesti registreerida – nii saab ühe sissevedaja loobumise korral või tegevuse lõpetamisel võtta teine ettevõtja vastutuse Eestisse sisetoodava väärismetalltoote eest.

⁹ [RT I, 25.01.2022, 7](#)

Uues VMTS-i §-s 15 on sätestatud registreeringu muutmise, kehtetuks tunnistamise ja kustutamise tingimused. TTJA tunnistab nimemärgise registreeringu andmed kehtetuks kolmel põhjusel:

- 1) registreeringut taotlenud ettevõtja taotluse alusel,
- 2) registreeringu kehtivusaja või
- 3) registreeringut taotlenud ettevõtte tegevuse lõppemisel.

Kehtetuks tunnistatud nimemärgiste avalikud andmed on lõike 1 järgi edaspidi näha ja uute nimemärgiste registreerimisel võrreldakse neid ka kehtetute nimemärgistega. Sel moel tagatakse, et turul olevate väärismetalltoodetel olevate nimemärgiste järgi on võimalik tuvastada nii toote valmistaja kui ka ettevõtja, kes vastutab toote vastavuse eest VMTS-i nõuetele.

Lõike 2 alusel muudetakse nimemärgise registreeringu andmeid registreeringut taotlenud ettevõtja taotluse alusel. Näiteks soovib ettevõtja muuta nimemärgise kujutist.

Lõikes 3 sätestatakse, et nimemärgise registreeringu andmed kustutatakse, kui ilmneb, et ettevõtja, kelle nimemärgis on registreeritud, on oma registreerimistaotluses esitanud andmeid, mis ei vasta tegelikkusele ja millel on registreeringu tegemisel oluline tähtsus. Näiteks antakse TTJA-le teada, et taotleja esitanud oma nimemärgisena teise ettevõtja kaubamärgi, mille kasutamiseks tal õigus puudub või sissevedaja on võltsinud väärismetalltoote valmistanud ettevõtja nõusolekut, mis on registreeringu aluseks. Kustutatud andmeid ei kuvata infosüsteemi avalikus vaates. Lõikes 4 sätestatakse, et nimemärgise registreeringu muutmiseks või kehtetuks tunnistamiseks tuleb esitada ettevõtjal taotlus TTJA järelevalve infosüsteemi kaudu.

Iga-aastase teavitamise kohustuse (kehtiv VMTS-i § 20) asemel kehtestatakse uue VMTS-i § 16 lõikega 1 andmete ajakohasena hoidmiseks nimemärgise registreeringule kuni 10-aastane kehtivusaeg, mille järel saab ettevõtja registreeringut pikendada kümne aasta kaupa, esitades TTJA-le taotluse. Kui taotletakse sissevedaja nimemärgise registreeringu pikendamist, lisatakse taotlusele sisseveetava väärismetalltoote valmistaja kirjalik nõusolek (lõige 3). Juhul, kui sissevedaja nimemärgise registreerimisel on valmistaja kirjalik nõueolek lühema kehtivusajaga kui kümme aastat, siis pikendatakse registreeringu kehtivusaega vastavalt nõusolekus esitatud ajavahemiku kohaselt (lõige 2). Kümme aastat on piisav ajavahemik, mis tagab ettevõtjale väikese halduskoormuse ning aitab hoida andmekogu ja väärismetalltoodete eest vastutatavate ettevõtete teabe selle ajavahemiku järel ajakohasena. Ettevõtjad kasutavad nimemärgise registreeringut välisriikide hangetes osalemisel ja muudes tegevustes riikliku tunnustusena, mistõttu on oluline, et registreering on ajakohane.

Ettevõtjate halduskoormus väheneb selle muudatusega kümme korda. Kui ettevõtja ei pikenda nimemärgise kehtivust, kuvatakse nimemärgise andmed kehtetuna ja säilitatakse tähtajatult. Kehtetuid nimemärgiseid ei saa uus ettevõtja kasutusele võtta põhjusel, kuna väärismetalltooted võivad olla turul kauem kui kehtib nimemärgise registreering. Vältimaks olukorda, kus nimemärgise kehtivuse lõppedes on turul sama või sarnase nimemärgisega eri valmistaja väärismetalltooted, võrreldakse uute nimemärgiste registreerimisel nii kehtivaid kui ka kehtetuid nimemärgiseid. Sellist võrdlemist tehakse ka kehtiva VMTS-i järgi.

Lõikes 4 sätestatakse, et tagamaks registreeringute õigeaegne pikendamine, teavitab TTJA ettevõtjat nimemärgise registreeringu kehtivusaja lõppemisest vähemalt kaks kuud enne kehtivusaja lõppemist. Kaks kuud on piisav aeg selleks, et ettevõtja jõuab soovi korral teha uue taotluse, sh jõuab sissevedaja vajadusel küsida teise riigi valmistajalt uut nõusolekut Eestis tema nimemärgise registreerimiseks.

Regulatsiooni ajakohastamisega samal ajal on vaja teha registri tehniline uuendamine, et register vastaks tänapäevastele funktsionaalsus- ja turvanõuetele. Registri uuendamisel on eesmärk leida tehniline lahendus, mis tagab parima tasakaalu personalikulu ning infosüsteemi arenduse ja ülalhoidmise kulu vahel. Nagu VTK-s ja seletuskirja punktis 2 on selgitatud, valiti finantsilistel ja regulatiivsetel põhjustel olemasoleva riikliku nimemärgise registri tegevuse lõpetamine ja selle ülesande viimine TTJA-sse, tehes asjakohase lisaarenduse TTJA järelevalve infosüsteemis. Selleks on MKM tellinud TTJA infosüsteemi lisaarenduseks nimemärgise registreerimise mooduli uuringu, mis peaks valmima oktoobris 2023.

Registri üleviimiseks ühest asutusest teise on vaja teatud üleminekutingimusi ja -aega. Sõltuvalt TTJA järelevalve infosüsteemi arendamisele kuluvast ajast on andmed võimalik üle kanda ja andmekogu pidamine TTJA-sse üle viia 1. jaanuariks 2025. See tähendab, et ka VMTS-i muudatused, mis puudutavad nimemärgise registri lõpetamist ja menetlust uues infosüsteemis, saab jõustada sel kuupäeval.

Oma nimemärgise praeguses registris registreerinud ettevõtjatele tähendab kirjeldatud muudatus seda, et registri pidaja vahetamise tõttu võib olla nimemärgise kujutis vajalik esitada uuesti ja digitaalselt. Seda põhjusel, et kujutiste automaatseks võrdlemiseks on vajalik kindlatele nõuetele vastavas vormingus digitaalset kujutist. Praeguses registris on nimemärgise kujutised paberil ja kujutis ei pruugi olla piisavalt selge, kuna selle jooned on katkendlikud või hägusad. Seejuures on osad ettevõtjad esitanud paberil oleva nimemärgise kujutise skaneeritult e-kirja teel, mistõttu võib kujutise skaneerimise kvaliteet olla ebapiisav. Kui selline vajadus tekib, teavitab TTJA konkreetset ettevõtjat, andes ettevõtjale mõistliku aja kujutise parandamiseks ja uuesti esitamiseks. Parandatud kujutise esitamine on riigilõivuvaba, sest riigilõivu tuleb tasuda (nimemärgise registreerimise ning registreeringu pikendamise ja muutmise läbiviimiseks esitatud) taotluse läbivaatamise eest taotluse esitamisel. Vajadus nimemärgise kujutisi uuesti esitada ja kujutiste esitamise käik täpsustub TTJA järelevalve infosüsteemi arendamise käigus.

VMTS-i § 6 lõike 6 ja § 8 lõikete 2–4 muudatus on samuti seotud nimemärgise registreerimise muudatustega. Edaspidi peab nimemärgis olema registreeritud praeguse AS-i Metrosert hallatava riikliku nimemärgise registri asemel muudetava VMTS-i § 12 lõikes 1 nimetatud infosüsteemis, milleks on SeOS-i §-s 12 nimetatud TTJA järelevalve infosüsteem.

§ 1 punktidega 8 ja 9 muudetakse § 7 lõiget 1 ja 2. Lõikes 1 asendatakse sõna „märgistatuse“ sõnaga „märgistamise“. See on keeleline parandus ja sisu poolest säte ei muutu. Lõikes 2 täpsustatakse, et kohustusliku märgisena väärismetalltootele kantud proovimärgisega näidatakse toote valmistamiseks kasutatud väärismetalli sisaldust. See on paremini kooskõlas ka § 9 lõikes 1 sätestatuga. Kehtivas sättes viidatakse, et proovimärgis tõendab toote väärismetalli sisalduse vastavust standardproovile, ent pigem kirjeldab see kontrollmärgise rolli (VMTS § 10 lõige 1). Muudatus on tehniline ja õigusselgust parandav.

§ 1 punktidega 10 ja 19 muudetakse VMTS-i § 8 lõiget 2, § 15 lõike 1 punkti 2 ja § 16 lõike 1 punkti 2 nii, et edaspidi peab registreeritav nimemärgis erinema teiste ettevõtjate nimemärgisest, aga võib olla sarnane sama ettevõtja teise nimemärgisega. Muudatusega võimaldatakse ühel ettevõtjal registreerida sarnaseid nimemärgised. Kuigi ettevõtjad on mõnikord selleks soovi avaldanud, ei ole kehtiva VMTS-i § 8 lõige 2 seda võimaldanud. Nõude eesmärk on eristada nimemärgise abil eri ettevõtteid ja pärast muudatuse tegemist on nimetatud eesmärk endiselt tagatud.

Edaspidi saab ettevõtja registreerida mitu sarnast nimemärgist. Näiteks, suuremõõtmelisel tootel kasutamiseks keerulisema kujundusega ja väiksemõõtmelisel tootel kasutamiseks

lihtsama kujundusega märgise. Ka sel juhul on eesmärk tuvastada nimemärgise abil toote eest vastutav ettevõtja tagatud, kuna ühe ettevõtja mitu nimemärgist on sarnased ja ka edaspidi peavad eri ettevõtjate nimemärgised olema selgelt eristatavad. Muudatus annab ettevõtjatele võimaluse registreerida mitu olemuselt sarnast nimemärgist ja neid kasutada eri suurusega toodetel.

§ 1 punktidega 15 ja 18 muudetakse VMTS-i § 13 punkti 2, § 15 lõike 4 punkti 4 ja § 17 lõike 1 punkti 2, et paberil esitamise kõrval võimaldada nimemärgise kujutist esitada ka elektrooniliselt. Kehtiva regulatsiooni järgi peab esmakordsel nimemärgise registreerimise taotlemisel ettevõtja esitama märgise kujutise paberil. See välistab kõikide andmete elektroonse esitamise võimaluse. Eelnimetatud muudatusega saab taotleja edaspidi esitada nimemärgise kujutise ka elektroonselt, millega võimaldatakse taotlejal kõikide dokumentide esitamist elektroonselt juba praeguse riikliku nimemärgise registri menetluse korral.

§ 1 punktiga 16 tunnistatakse kehtetuks § 15 lõike 1 punkt 4 ja lõiked 3 ning 5, § 16 lõike 1 punkt 4, § 17 lõige 3, § 18 lõike 2 punkt 3 ja lõike 4 punkt 3 ning § 19 lõike 1 punkt 4. Antud sätted on seotud metallplaatidel nimemärgise näidisjälgendite esitamisega ning on vajalikud jõustada esimesel võimalusel, et vähendada ettevõtjate ebamõistlikku halduskoormust. Sätted ei ole seotud nimemärgise registri üleviimisega.

§ 1 punktiga 17 muudetakse § 15 lõiget 2, millega jäetakse välja kohustus esitada metallplaatidel nimemärgise kujutiste füüsiline näidis. Edaspidi esitab ettevõtja taotluse koos nimemärgise kujutisega ja saab seitsme tööpäeva jooksul teate nimemärgise registreerimisest või vajadusest seda kujutist parandada.

§ 1 punktidega 15–19 tehtavad VMTS-i sätete muudatused asenduvad 2025. aasta 1. jaanuarist § 1 punktide 7, 11, 12 ja 14 muudatusega, kui jõustuvad VMTS-i sätted, mis käsitlevad nimemärgise registreerimise üleviimist TTJA-sse. Paragrahvi 1 punktidega 15–19 tehtavad muudatused on vajalikud, et esimesel võimalusel jõustada sätted, millega võimaldatakse ettevõtjatel esitada nimemärgise kujutis elektroonselt, ja lõpetatakse metallplaatidel füüsiliste näidiste esitamise kohustus. Eelnimetatud muudatused ei ole seotud nimemärgise registri asukoha ja menetleja muutmiselega.

§ 1 punktiga 20 tunnistatakse kehtetuks VMTS-i §-d 20 ja 33. VMTS-i § 20 sätestab ettevõtjale iga-aastase nimemärgise registreeringu kehtivuse kinnitamise kohustuse. Selle Antud sätte kustutamine on seotud iga-aastase nimemärgise registreeringu kehtivuse kinnitamise kohustuse lõpetamisega kehtiva nimemärgise riikliku registri menetluse ajal. Alates 2025. aasta 1. jaanuarist asendub iga-aastane kehtivuse kinnitamine nimemärgise registreeringu kümneaastase kehtivusajaga (vt selgitust, nagu on kirjeldatud § 1 punkti 13 juures).

Kehtiva VMTS-i § 33 järgi on praegu keelatud väärismetalltoodete jaemüük tänavakaubanduses, turul, koduukse müügil, avalikul üritusel (v.a üritused, kus väärismetalltoodete jaemüük on ürituse eesmärgist lähtudes asjakohane), kioskis (v.a ehitises asuvas kioskis). Väärismetalltoodete jaemüügikohti piirati VMTS-is varem selleks, et tarbijaid kaitsta vähem kontrollitud kohtades toimuva jaemüügi eest. Muudes valdkondades ei ole tarbijate kaitsmise eesmärgil jaemüügile piiranguid kehtestatud.

Praeguseks on näiteks lisandunud e-keskkondades kauplemine, kus väärismetalltoodete jaemüügile erinõudeid ei ole ega ei ole ka vaja kehtestada. E-kaubandus moodustab juba ligi viiendiku (20%) kogu jaekaubanduse mahust. 2022. aastal oli kõikide kaupade e-kaubanduse käive Eestis 3,54 miljardit eurot (Eesti Panga andmetel), mis tähendab üle miljardi euro ehk

34% kasvu võrreldes aastaga 2021. Jaemüügi piirangud on näiteks alkoholi ja sigarettide jaemüügile tervisekaitse eesmärkidel. Samuti piirangud on ebasproportsionaalsed võrreldes muude tööstuskaupadega, nagu elektriseadmed või kemikaalid, millede nõuetele mittevastavamise korral on võimalik oht inimese tervisele, kuid jaekaubanduse piiranguid ei ole eelnimetatud toodetele kehtestatud. Väärismetalltoodete seaduse nõuetele mittevastavusel võib tarbijal tekkida vaid majandusliku kahju.

Kuna kaubandustegevuse seaduse tunnistati kehtetuks, siis praktikas on pigem tekkinud probleem, kuidas tõlgendada VMTS-i §-s 33 sätestatud müügikohtade mõisteid. Näiteks on ebaselge, mis müügikoha alla kuulub kaubanduskeskuses olev lett, mis ei ole kiosk ega kuulu ka turu- või tänavakaubanduse hulka. Viimasel ajal on suurenenud lihtsamaid hõbehteid valmistavate käsitöölise hulk, kes tihtipeale soovivad oma tooteid müüa laatadel ja kaubanduskeskustes asuvatel väiksematel lettidel, kuid VMTS seab sellele piirangud. Vastava valdkonna järelevalveasutus (TTJA) ei ole viimastel aastatel täheldanud väärismetallide jaemüügil probleeme. Samuti ei näinud kaasamiskohtumistel ettevõtjad vajadust jaemüügi piirangutele. Tarbijavaidluste komisjonile esitatakse aastas u 10 tarbija avaldust, mis on seotud väärismetalltoodetega. Võrdluseks, et 2021. aastal esitati tarbijavaidluste komisjonile u 2800 avaldust. Seega, avalduste arvu järgi võib arvata, et väärismetalltoodetega ei ole tarbijatel laialdasi probleeme. Tarbijate avaldused on olnud seotud väärismetalltoodete kasutamisega, kui need on deformeerunud või purunenud, või väärismetalltoodete värvi muutumisega, kui on kasutatud kodukeemiat, ent mitte sellega, et toode ei vasta väärismetalli sisaldusele (nn kassikuld). Samuti on avalduste esitamise põhjuseks olnud rahulolematuus väärismetalltoote parandamise teenusega.

Võrreldes 2004. aastaga, kui jaemüügi piirangud kehtestati, on tarbijakaitse seadusesse lisatud ebaausate kaupemisevõtete regulatsioon¹⁰. Ebaausad kauplemisevõtted on tarbijat eksitavad või on tarbija suhtes agressiivsed. Eksitav on kauplemisevõtte siis, kui kaupleja või teenusepakkuja annab tarbijale kauba või teenuse kohta valeinfot või esitab õiget infot viisil, mis võib tarbijat tõenäoliselt eksitada, kuna info on ebaselge, arusaamatu või mitmeti mõistetav; jätab andmata olulise info, mida tarbijal oleks vaja teada enne ostuotsuse tegemist (nt teave väärismetalltoote väärismetalli sisalduse kohta). Kui tarbija on ebaausa kauplemisevõtte tõttu kahju kannatanud, võib ta oma lepinguliste õiguste kaitseks esitada hagi kohtusse või pöörduda tarbijavaidluste komisjoni poole.

Kuna väärismetalltoodete jaemüügil ei ole mitmel aastal probleeme esinenud, saab eeltoodust järeldada, et tegemist on aegunud piiranguga. Seega, väärismetalltoodete jaemüügi piirangutel ei ole enam väärtust ja need jäetakse seadusest välja, vältimaks tarbetut ülereguleerimist. Edaspidi on väärismetalltoodete jaemüük lubatud tänavakaubanduses, turul, koduuksemüügil, avalikul üritusel ja kioskis. Tarbijate huvide kaitse on tagatud üldiste tarbijakaitse reeglite alusel. Vajaduse korral saab TTJA ellu viia tarbijate teadlikkuse suurendamise kampaaniat väärismetalltoodete nõuete kohta, näiteks parandada tarbijate teadmisi väärismetalltoote märgistusest, mida tarbija saab enne ostuotsuse tegemist kontrollida.

§ 1 punktidega 21 ja 22 muudetakse VMTS-i § 34 lõike 1 sissejuhatavat lauseosa ja tunnistatakse kehtetuks VMTS-i § 34 lg 1 punkt 3 ning **§ 1 punktiga 23** tunnistatakse kehtetuks VMTS-i § 36 ja § 37. Kehtiva VMTS-i § 34 lg 1 punkti 3 järgi peab jaemüügil maksmist tõendaval dokumendil ja hulгимüügi korral saatedokumendil olema jae- ja hulгимüügi märgitud toote mass. Kehtiva VMTS-i § 37 järgi tuleb jae- ja

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/29/EÜ, 11. mai 2005, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004

hulgimüügidokumentides väärismetalltoote mass esitada vähemalt grammi kümnendikkohani. Kuna väärismetalltoodete valmistamine on suures osas käsitöö ja esmatähtis on valmistamisel toote disain, mitte mass, võib samasuguse nimetuse, disaini ja hinnaga toodete mass erineda rohkem kui 0,1 grammi. Probleemi ei ole väga väikestel ettevõtjatel, kes täidavad iga toote müügidokumendi käsitsi, või ettevõtjatel, kel iga toodet ongi üks eksemplar. Ettevõtjatele, kellel on ühte toodet rohkem kui üks eksemplar ja kellel on digitaalsed süsteemid, on nõue aga ebamõistlik. Ettevõtja on valiku ees, kas müügidokumentidele kanda partiidena valmistatavate toodete mass keskmisena või disainimisel eeldatava massina, või luua igale eksemplarile eraldi rida kassasüsteemidesse ja muudesse müügidokumentide käitlemise süsteemidesse. See aga koormab süsteeme, nõuab ebamõistlikult palju tööaega ja põhjustab rahalisi kulusi – ükski neist valikutest ei ole mõistlik. Eeldatava või keskmise massi näitamisel ei kajastata müügidokumendil toote tegelikku massi kooskõlas VMTS-i §-s 37 sätestatud täpsusnõudega. Iga eksemplari müügidokumendil tegeliku kaalu kajastamine 0,1 grammi täpsusega on ettevõtjatele ebamõistliku halduskoormusega.

2004. aastal jõustunud VMTS-i terviktekstiga sai nõuded jae- ja hulgimüügi dokumendile kehtestatud selleks, et tarbija pretensiooni korral oleks võimalik üheselt kindlaks teha, milline toode on seotud konkreetse müügidokumendiga. Mass on üks toodet iseloomustav omadus, et eristada üht toodet teisest. Samas on mitu ettevõtjat võtnud toodete identifitseerimiseks kasutusele tootekoodid, mis tihti on toodet paremini eristatav viis. Selle asemel, et eristada, väärismetalltooteid massi järgi, on ettevõtjad juba leidnud paremaid viise, mistõttu ei peaks massi esitamist müügidokumentidel seadusega kohustuslikult nõudma. Kehtiv regulatsioon on tekitanud olukorra, kus jae- ja hulgimüügil on ettevõtjatel suur halduskoormus toodete massi esitamise nõude tõttu kassasüsteemides ja muudes müügidokumentide käitlemise süsteemides.

Muudatusega eemaldatakse VMTS-st kohustuslikud nõuded väärismetalltoote massi esitamisele müügidokumendil, sh massi esitamise täpsusnõue, kuid jääb nõue, et müügidokumendi järgi peab olema võimalik toodet tuvastada. Ka edaspidi võib ettevõtja lisada müügidokumendile väärismetalltoode massi või kasutada muud toodet paremini identifitseerivat omadust või viisi. Samuti võib valmistaja lisada igale konkreetsele tootesildile toote tegeliku massi. Seega, ostu tõendaval dokumendil on tarbijatel tootega seotud kaebuse korral endiselt olemas asjakohane info, nt tootekood, ja kaebuse lahendamisel lähtutakse nii praegu kui ka edaspidi tarbijakaitseseaduses (TKS) sätestatud korrast (TKS-i 5. peatükk 1. jagu).

Kehtiva VMTS-i § 36 sätestab, et väärismetalltoodete sisseveo ja hulgimüügi korral, kui tehinguväärtus on suurem kui 500 eurot, arveldatakse väärismetalltoodete eest sularahata arvelduse korras. Olemuselt on see rahapesu tõkestamise meede ja eelnõu väljatöötamisel kaaluti viia säte rahapesu ja terrorismi tõkestamise seadusesse (RahaPTS). Koostöös rahandusministeeriumiga leiti, et see pole efektiivne rahapesuvastane meede, ja pigem on säte sisu aegunud. Näiteks, Rahapesu Andmebüroo aastaraamatutes oleva info järgi on väärismetallidega peamiselt seotult kahte liiki juhtumid:

- a) rahapesu, mis on enamjaolt seotud sellise investeerimiskullaga, mis ei ole VMTS kohaldamisalas, ning
- b) eelkuritegudena erinevad pettused (sh maksupettused) – romukuld, kulla moondamine tooteks või vastupidi plaadiks, kuldesemetega seonduvad valekajastused. Mõningatel juhtudel pole kulda ennast olemaski olnud, vaid on tehtud üksnes näilisi tehinguid.

Sularahas tehtava väärismetalltoodete hulgimüügi ei kaasne sellist rahapesuriski, mida ei ole võimalik maandada RahaPTS-is sätestatud hoolsusmeetmete võtmise ja riskide juhtimisega. Praktikas keskendub TTJA järelevalves peamiselt jaemüügis olevate

väärismetalltoodete nõuetele vastavuse kontrollile. Sisseveo puhul ei toimu tehinguid, vaid tooted tuuakse üle piiri ja läbivad piiril vajalikud tolliprotseduurid, mistõttu ei ole sisseveol otstarbekas kontrollida sularahatehingute toimumist. Edaspidi tuleb ettevõtjatel järgida sularaha tehingutega seotud hoolsuskohustusi ja muid nõudeid RahaPTS-is sätestatu kohaselt.

§ 1 punktidega 24-26 muudetakse VMTS-i § 43¹ lõige 2 punkte 1 ja 3¹ ning tunnistatakse kehtetuks punkt 3, et täpsustada riikliku järelevalve erisusi. Muudatused on seotud VMTS-i § 5 kehtetuks tunnistamisega. Kehtiva § 43¹ lõike 2 järgi on korrakaitseorgani tegevused seotud §-ga 5, mis sätestas käitlemiseks mittelubatud toote. Edaspidi sätestatakse kõik nõuded väärismetalltootele VMTS-i §-s 4 ja seetõttu tehakse vajalikud muudatused ka VMTS-i § 43¹, mis sätestab riikliku järelevalve erisused. Oluline on, et VMTS-i nõuetele mittevastavaid tooteid ei pakuta müügiks ega võõrandata ei tasu eest ega tasuta. Tasuta võidakse näiteks pakkuda väärismetalltoodet tarbijatele loosimismängudel auhinnaks. Ka niisugustel juhtudel on tähtis, et tarbijat ei eksitataks ja auhinnaks pakutud väärismetalltoode vastaks VMTS-i nõuetele, sh peab toode olema märgistatud nime- ja proovimärgisega ning toote väärismetalli sisaldus vastama proovimärgisel esitatuga. Seega, ainus sisuline muudatus on see, et edaspidi peavad väärismetalltooted vastama nõuetele ka juhtudel, kui neid pakutakse tasuta.

§ 1 punktiga 27 muudetakse VMTS-i § 45 ettekirjutuse täitmata jätmise korral asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatavat sunniraha ülemmäära 640 eurolt 9600 euroni. Kehtiv sunniraha ülemäär on kehtestatud 2004. aastal ega ole enam sama tõhus ja proportsionaalne ega hoiata samal määral kui ligi 20 aastat tagasi.

Sunniraha on mittekarakteristlik mõjutusvahend, millega sunnitakse isikut korrakaitseorgani tehtud ettekirjutust täitma ja oma kohustusi ka edaspidi järgima. Kehtivas VMTS-is sätestatud sunniraha ülemäär 640 eurot ei võimalda sundida kohustatud isikut oma kohustust täitma, kuna sunniraha väike määr ei mõju piisavalt tõsiseltvõetavana. Väärismetalltoote kalli maksumuse (või ka odava maksumusega, kuid suure turukäibega väärismetalltoodete müügist saadava kasumi) korral võib nõuetele mittevastavate väärismetalltoodete suhtes alustatud järelevalvemenetluste korral ettevõtja tasuda sunniraha, kuid jätta parandusmeetmed siiski rakendamata, mistõttu ei ole sunniraha rakendamisel eesmärgipärast mõju. Samuti võib ühe järelevalvemenetluse korral korrakaitseorgan tuvastada hulgirikkumisi, mille potentsiaalne summaarne rahaline kahju on märkimisväärselt suurem kui 640 eurot. Eeltoodu tõttu on vaja muuta sunniraha ülemmäära, et sunniraha mittekarakteristliku mõjutusvahendina oleks tõsiseltvõetav. Seepärast sätestatakse, et sunniraha rakendamise ülemäär on 9600 eurot.

§ 1 punktiga 28 tunnistatakse kehtetuks VMTS-i § 54 punkt 2, millega eemaldatakse PPA pädevusest olla nimemärgise võltsimise ja võltsituna kasutamise väärteo kohtuväline menetleja. Kehtiva VMTS-i § 54 kohaselt teostavad VMTS-i nõuete üle järelevalvet TTJA ning kohalik omavalitsus, ent nimemärgise võltsimise ja võltsituna kasutamise üle lisaks PPA. Siseministeriumi töi arvamuses VMTS-i muutmise seaduse eelnõu VTK-s esile, et tegemist on väga spetsiifilise valdkonnaga ning sarnaselt riikliku järelevalvega eeldab eelnimetatud rikkumise tõendamise eriteadmisi, mis PPA-l puuduvad. TTJA rakendab väärismetalltoodete valdkonna spetsiifikat arvestades järelevalve teostamiseks spetsiaalse väljaõppega ametnikke. Senisest praktikast lähtudes ei tohiks pädevuse üleandmine tingida TTJA töökoormuse olulist kasvu, kuna PPA ei ole viimase viie aasta jooksul ühtegi kõnealust väärteo menetlenud.

§ 1 punktiga 29 täiendatakse VMTS-i § 55 üleminekusätteid täiendatakse lõigetega 5 ja 6. Lõikega 5 sätestatakse VMTS § 12 lõike 2 alusel asutatud nimemärgise registri lõpetamine ning registris olevate andmete, esemekogu ja arhiivi viimine TTJA-sse. Lõike 6 sätestatakse, et praegusesse nimemärgiste riiklikku registrisse kantud nimemärgiseid käsitletakse edaspidi TTJA järelevalve infosüsteemis registreeritud nimemärgistena. Registri lõpetamisel annab

AS Metrosert ühes registri andmete, dokumentide ja arhiiviga TTJA-le üle ka füüsilise esemekogu, st nimemärgise näidisjälgendid metallplaatidel. Selle muudatusega tagatakse nimemärgise andmete sujuv üleminek ühest registrist teise, sh ettevõtjatele halduskoormust lisaks tekitamata. Ettevõtjad ei pea nimetatud andmete üleviimiseks ühest andmekogust teise ise midagi tegema.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse RLS-i § 234. Praegu kehtivas RLS-i §-s 234 on sätestatud, et Eestis väärismetalltooteid valmistava või Eestisse väärismetalltooteid sissevedava ettevõtja nimemärgise kandmise eest nimemärgiste riiklikusse registrisse tasutakse riigilõivu 20 eurot. Seda sätet ajakohastati viimati 2015. aastal.

Muudatusega täpsustatakse kohustust maksta nimemärgise registreerimisel riigilõivu. Edaspidi kaasneb riigilõivu maksmise kohustus nimemärgise registreerimise ning registreeringu pikendamise ja muutmise elluviimiseks esitatud taotluse läbivaatamise eest. Registreeringu kustutamise taotluse korral ei ole riigilõivu ette nähtud, et motiveerida ettevõtjaid andmeid ajakohasena hoidma. Taotluse esitavad väärismetalltoote valmistaja või sissevedaja. Uue korra kohaselt tasutakse vastav riigilõiv enne toimingu tegemist. Nimemärgiste registreerimisi, registreeringu uuendamisi ja muutmisi oli 2022. aastal kokku 33.

Seoses registri viimisega AS-ist Metrosert TTJA-sse ning tulenevalt registri tehnilise ajakohastamise ja menetlemisprotsesside muutmisega muudetakse ka riigilõivu määra 20 eurolt 30 eurole. Kui praegune infosüsteem ei võimalda ettevõtjal eeltäidetud taotluste esitamist elektroonilisel kujul ega ka automaatset nimemärgise kujutiste võrdlust, siis uues infosüsteemis on eelduslikult olemas mõlemad funktsioonid. Ettevõtjatele muutub nimemärgise registreeringuga seotud tegevused mugavamaks, teenus laiaulatulikumaks ja menetlus kiiremaks, mis on seotud infosüsteemi uuendamiseks tehtud arendustega ja sellega seotud kulutustega. Eeltoodu tõttu on põhjendatud riigilõivu suurendada 20 eurolt 30 eurole.

Eelnõu §-iga 3 täiendatakse SeOS-i sätteid.

Punktiga 1 täiendatakse TTJA järelevalve infosüsteemi andmestike loetelu, mis on sätestatud SeOS-i § 12 lõikes 4. Eelnimetatud loetelu täiendatakse punktiga 9, lisades andmekogu koosseisu nimemärgiste andmestiku. Täpsem andmekogusse andmete esitaja, säilitamistähtajad ja koosseis ning avalike andmete loetelu kehtestatakse MTM määruse nr 5 (TTJA järelevalve infosüsteemi põhimääruse) muudatusega, mille eelnõu kavand seletuskirja lisas. Praeguses nimemärgise registri andmeid säilitatakse 15 aastat, millest kolme esimese aasta vältel kuvatakse andmeid volitatud töötleja veebilehel. Nimemärgise andmete säilitamine muudetakse tähtajatuks muu hulgas ka põhjusel, et väärismetalltooted ei kulu tavapärasel moel ega muutu aja jooksul kasutuskõlbmatuks, ja lõpptarbija või valdkonna eksperdil võib olla vajadus saada infot toote valmistaja kohta ka aastakümnete järel. Lisaks, praegu on volitatud töötlejal kohustus kuvada registri veebilehel kolm aastat kustutamisest nimemärgiste andmeid oma veebilehel.

Edaspidi avalikustatakse nii kehtiva registreeringuga kui ka arhiveeritud nimemärgise info, sealhulgas põhjusel, et see, kes taotleb uue nimemärgise registreerimist, saab enne kontrollida võimalikke sarnasusi andmekogus olevate nimemärgistega. Uue nimemärgise registreerimisel võrreldakse uut nimemärgist selle erilise tuvastamiseks kõigi registris olevate nii kehtivate kui ka kehtetute nimemärgistega. Muude andmete osas märkimisväärseid muudatusi ei tehta.

Punktiga 2 täiendatakse § 13 lõiget 1, mille kohaselt edaspidi peab seadmetööd tegev ettevõtja majandustegevuste esitamisel lisama majandustegevuse seadustiku üldosa

seaduse (MSÜS) § 15 lõikes 2 nimetatud kompetentse isiku andmed (nõuetele vastav isik, isikukood, kontaktandmed, erialase töökogemuse nõude kinnitus jne). Käesoleva lahenduse puhul võeti aluseks ehitusseadustiku §-s 25 toodud teatamiskohustus. Olemasolevate majandustegevusteade kompetentsed isikud saavad automaatse kinnituse selle kuupäevaga, millal nad on majandustegevusteate kandesse lisatud. See on oluline, sest kui ei ole kompetentse isiku kinnitust, ei saa eelnimetatud isik esitada loobumise teadet ning kinnitamata isikuid majandustegevuse registri (edaspidi MTR) avalikus vaates ei kuvata.

Punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks § 13 lõiked 2 ja 4. Paragrahv 13 lõige 2 tunnistatakse kehtetuks, kuna nõue esitada majandustegevusteade Eesti teabevärava või notari kaudu ühendatakse käesoleva paragrahvi lõikega 3, mille kohaselt, kui majandustegevusteadet ei esitata Eesti teabevärava või notari kaudu, esitatakse teade koos kompetentse isiku kinnitusega TTJA-le. Sellises sõnastuse korral ei ole § 13 lõige 2 enam asjakohane. Paragrahv 13 lõige 4 tunnistatakse kehtetuks, mille kohaselt majandustegevusteate esitamine ja sellekohane kanne MTR-is on informatiivse tähendusega ega ole ettevõtja tegevusõiguse aluseks, . Tõepoolest, majandustegevusteate esitamine ja kanne MTR-is ei ole tegevusõiguse aluseks. Ettevõtja tegevusõiguse aluseks on ennekõike kompetentse personali olemasolu.

Majandustegevusteate esitamisel peavad ettevõtjad esitama ühe peamise tegutsemisõiguse alusena esitama ka andmed kompetentse isiku kohta. Umbes 70% SeOS-i valdkonnas tegutsevaid ettevõtjaid on esitanud MTR-i majandustegevusteate ja neil on sellekohane registreering. Praktikas on selgunud, et majandustegevusteate informatiivsus on põhjustanud seotud pooltes segadust. On eeldatud, et kui ettevõtja on esitanud majandustegevusteate, on see ühtlasi tema tegutsemisõiguse alus, sest MSÜS-i § 14 lõike 1 kohaselt on seaduses sätestatud juhul ettevõtjal kohustus esitada enne majandustegevuse alustamist registripidajale teade asjaomasel tegevusalal majandustegevuse alustamise kohta. On juhtumeid, kus hankeid korraldades on üheks tingimuseks seatud majandustegevusteate registreeringu olemasolu MTR-is, kuigi SeOS-i § 13 lõike 4 kohaselt ei ole see registreering tegevusõiguse aluseks. Vaatamata sellele, et MTR-i kanne on informatiivse tähendusega, võiksime soodustada seadmetöö ettevõtjatel majandustegevusteate esitamist, et riigil ja ka isikutel, kes soovivad seadmetöö teenust tellida, oleks aja- ja asjakohane ülevaade sektoris tegutsevatest ettevõtjatest. Seetõttu ongi mõistlik § 13 lõige 4 kehtetuks tunnistada, sest säte ei anna sisuliselt midagi juurde.

Punktiga 4 täiendatakse § 13 lõiget 3 kompetentse isiku kinnituse lisamisega, kuna praktikas on probleem, et majandustegevusteate esitamisel ei nõuta eraldi kompetentse isiku kinnitust. See omakorda võib põhjustada olukordi, kus osade seadmetöö majandustegevusteade korral ei ole kompetentsed isikud teadlikud ettevõtjaga seotusest ja enda lisamisest MTR. Edaspidi, kui majandustegevusteadet ei esitata Eesti teabevärava või notari kaudu, siis esitatakse see TTJA-le koos kompetentse isiku kinnitusega ning TTJA kannab esitatud andmed MTR-i.

Punktiga 5 täiendatakse § 13 lõigetega 5–7. **Lõike 5** kohaselt on majandustegevusteade esitatud, kui MTR-is on olemas SeOS-i §-s 10 nimetatud kompetentse isiku kinnitus, millega isik kinnitab, et ta on õigussuhtes majandustegevusteate esitanud ettevõtjaga. SeOS-i § 10 lõike 1 kohaselt peab kompetentne isik tundma kasutatava seadme või tehtava seadmetöö eripärasid, oskama identifitseerida, tuvastada ja ennetada seadmega, selle kasutamisega või seadmetööga kaasnevaid ohte ja kasutada ohutustehnilisi võtteid ning vajaduse korral ka auditi protseduure. **Lõige 6** sätestab, et kui kompetentne isik ei kinnita või ei loobu kinnitusest Eesti teabevärava kaudu, esitab ta selle TTJA-le, kes kannab kinnituse või sellest loobumise MTR-i.

Lõike 7 kohaselt on kompetentsel isikul edaspidi võimalus ise töösuhte lõppemisel majandustegevusteates toodud kinnitusest loobuda, mis praktikas tähendab ettevõtjale majandustegevusteate registreeringu arhiveerimist ja avalikus vaates mittenähtavaks muutmist. Loobumise võimalus tagab kompetentsele isikule kindluse, et tema andmed eemaldatakse majandustegevusteatelt. Järelevalve praktikas on esinenud arvukaid juhtumeid, kus pädeva isiku õigussuhte lõppemisel või pädeva isiku surma korral jätab hoolimatult käituv ettevõtja majandustegevuse teate muutmata ning ka pädeval isikul endal pole õigust valeandmeid MTR-is muuta.

Teisel juhul saab majandustegevusteate üldandmete muutmise teate esitada ka ettevõtja ise. Kui kompetentne isik on kinnitusest loobunud, esitab ettevõtja MSÜS-i § 30 lõike 5 kohase majandustegevuse üldandmete muutmise teate. MSÜS-i § 30 lõige 5 sätestab, et selliste majandustegevuse üldandmete muutmise korral, millest ei tule teatada MSÜS-i § 30 lõike 1 (loakohustusega seotud tegevusala) alusel, teatab ettevõtja viivitamata, kuid hiljemalt viie tööpäeva jooksul registripidajale, märkides teates muutunud andmed. Seega, kompetentse isiku kinnituse lõppemisest või muutmisest tuleb registripidajat teavitada samuti viie päeva jooksul ja samal ajal peab ettevõtja leidma uue kompetentse isiku. Kui aga MTR-ile esitab loobumise teate kompetentne isik, arhiveeritakse ettevõtja majandustegevusteate andmed automaatselt ning ettevõtja neid enam taastada ei saa ja peab esitama uue majandustegevusteate. Juhul, kui kinnitusest loobunud kompetentne isik on asjaomasel tegevusalal ettevõtja ainus kompetentne isik, loetakse, et ettevõtja ei ole sellel tegevusalal tegutsemiseks teatamiskohustust täitnud ja tema majandustegevusteate andmed arhiveeritakse.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse seaduse jõustumine. Käesolev seadus jõustub üldises korras. Paragrahvi 1 punktid 7, 11, 12 ja 14 ning § 3 punkt 1, milles sätestatakse riikliku nimemärgise registri lõpetamine, andmete üleminek TTJA järelevalve infosüsteemi ja menetlus TTJA järelevalve infosüsteemis, jõustuvad 2025. aasta 1. jaanuaril, et jääks piisav aeg lõpetada praegune nimemärgise register ja andmed üle kanda TTJA järelevalve infosüsteemi ning teha vajalikud arendustegevused.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus muudeti termini *investeeringukuld* määratlust, ühtlustades selle käibemaksuseaduse § 2 lõikes 10 määratletud investeeringukulla terminiga. Eelnimetatud mõistet kasutatakse VMTS-i reguleerimisalas investeeringukulla VMTS-i kohaldamisalast välja arvamiseks.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu läbib enne kehtestamist riigisiseste tehniliste normide muutmise tõttu Euroopa Liidu tehniliste normide teavitamisprotsessi Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/1535, 9. september 2015, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (OJ L 241, 17.9.2015, p. 1–15) kohaselt. Teavitamisprotsess tähendab kolmekuulist ooteaega, mille kestel ei või eelnõu seadusena vastu võtta.

6. Seaduse mõjud

Kavandatav muudatus nr 1. Nimemärgiste registreerimine viiakse TTJA-sse ja vähendatakse ettevõtjate halduskoormust.

- Nimemärgiste registreerimise kogu menetlus muudetakse digitaalseks, sh taotluse ja kujutise saab esitada elektroonselt;

- Nimemärgise registreeringu kehtivust pikendatakse ühelt aastalt kümnele;
- Nimemärgise näidiste esitamise nõue tühistatakse.

Mõju valdkond: Mõju majandusele ja turuosalistele

Sihtrühm I: väärismetalltoodete valmistajad, sissevedajad, hulgi- ja jaemüügiettevõtted

Väärismetalltoodete valmistajad ja sissevedajad peavad kandma tootele oma nimemärgise, mis tuleb registreerida riiklikus nimemärgise registris, mille andmed kajastavad hästi aktiivselt tegutsevate väärismetalltoodete valdkonna ettevõtjate hulka. Seisuga 07.12.2022 on riiklikus nimemärgise registris kehtivate nimemärgistega 302 ettevõtet, kellest on valmistajad 148, sissevedajaid 100 ja mõlema tegevusega tegelevad ettevõtteid 54. Nimemärgise registris on kehtetuid nimemärgiseid umbes 440 ettevõtjal. Nimemärgiseid on registris kokku u 800, neist kehtivaid umbes 310.

Mõju ulatus:

Ettevõtjate halduskoormus väheneb vähemalt kümme korda, kuna muudatusega pikendatakse nimemärgise registreeringu kehtivust ühelt aastalt kümnele. Näidiste esitamise kohustuse kustutamise eest ei pea valmistajad ja sissevedajad registreerimisel esitama nimemärgise näidiseid metallplaatidel ja valmistajatel kaob iga-aastane kohustus samu näidiseid uuesti esitada. Ettevõtjad saavad kogu menetluse teha elektroonselt, sh ei pea esitama paberil nimemärgise kujutist. Lihtsustub taotluse esitamise kord, st kõik toimingud saab teha elektrooniliselt TTJA infosüsteemi kasutajaliidese kaudu. Kulu nimemärgise registreerimisel ja kehtivuse pikendamisel erineb ettevõtjati ja sõltub ettevõtte eripärast. Näiteks, sissevedajal on tihtipeale vajalik mitu korda suhelda kolmanda riigi valmistajaga, selgitamaks Eesti riigisiseseid nõudeid, et saada volitus registreerida nimemärgis registrisse. Ettevõtjad hindasid kulu alates 60 eurost kuni 200 euroni korra kohta. Umbes 300 ettevõtte kohta tähendab nimemärgise registreeringu kehtivuse pikendamine ühelt aastalt kümnele aastale kulude kokkuhoidu 10 aasta peale 160 000 – 540 000 eurot. Kuigi kulude kokkuhoid ettevõtjatele individuaalselt ei ole väga suur, siis märkimisväärsel määral on riigipoolsete aegunud ja mittevajalike kohustuste eemaldamine regulatsioonist ning sellega seotud ettevõtja halduskoormuse vähendamine riigi ees. Elektroonse registreerimise ja muude infosüsteemi lisavõimaluste (registreeringust väljavõtte või kujutise eelotsingu tegemine) mõju on samuti ettevõtjatele positiivne.

Muudatusega suureneb teataval määral ettevõtjate hoolduskohustus. Praegu kontrollib registripidaja enne registreerimist ettevõtja esitatud metallplaatidel oleva nimemärgise näidise abil tegeliku märgise ja kujutise kavandi vastavust. Edaspidi vastutab nimemärgise ja registrile esitatud nimemärgise vastavuse eest eelkõige ettevõtja. Kui ettevõtja kasutab registrile esitatud nimemärgisest erinevat märgist, ei ole tema turustatav toode VMTS-i nõuetele vastavalt märgistatud ja seda ei või müügiks pakkuda. Nimemärgisega märgistamise eesmärk on toote märgistuse alusel tuvastada toote eest vastutav isik (valmistaja või teises riigis toodetud toote korral sissevedaja). Nimemärgise järgi on võimalik järelevalveasutusel või ka tarbijal tuvastada toote nõuetele vastavuse eest vastutav ettevõtja, kelle poole vajaduse korral pöörduda. Ettevõtja huvi on oma tooteid korrektselt märgistada, et tal ei tekiks takistusi toodete müügiks pakkumisel, sh teistes EL-i liikmesriikides, kus samuti on enamjaolt nõutud märgistada väärismetalltoodet nimemärgisega ja kus tunnustatakse Eestis registreeritud nimemärgist. Kuna nimemärgise kehtivuse aeg on pikem, jääb ettevõtjale kohustus teavitada registripidajat, kui ta lõpetab nimemärgise kasutamise.

Mõju avaldumise sagedus: keskmine ehk regulaarne

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: vähetõenäoline

Mõju olulisus: ebaoluline. Kuigi muudatuse mõju on puudutatud ettevõtjatele oluline, siis on puudutatud ettevõtjate hulk väga väike, mistõttu kõikide ettevõtjate vaatest on mõju pigem ebaoluline.

Sihtrühm II: AS Metrosert, kus praegu on nimemärgiste registriga seotud 0,5 töökohta

Mõju ulatus: Ühekordselt suur, kuna edaspidi ei toimu nimemärgiste registreerimine AS-is Metrosert. Kogu register koos arhiiviga viiakse üle TTJA-sse ja AS Metrosert edaspidi nimemärgiste registreerimise ning muude seotud toimingutega ei tegele. AS-is Metrosert täidab registri pidaja ülesandeid struktuuriüksus Eesti Proovikoda, kus on üks töötaja 0,5 ametikohaga hõivatud registritoimingutega. AS Metrosert saab praegu riigilt ülesande täitmiseks aastas 17 200 eurot, mis katab ülesande täitmise kulud. Pärast muudatust ei saa AS Metrosert ülesande täitmiseks raha ega pea seda ülesannet enam täitma. Eesti Proovikoda pakub praegu ka väärismetalli proovi tõendajana teenust ning muid väärismetalltoodete analüüsimise ja märgistamise teenuseid. Registri pidamise äraviimine AS-ist Metrosert ei mõjuta muid AS-i Metrosert, st Eesti Proovikoja, teenuseid. Kuigi ühekordne muudatuse mõju ulatus on suur, siis pikemas plaanis on mõju AS-ile Metrosert väike.

Mõju avaldumise sagedus: väike (ühekordne)

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: vähetõenäoline

Mõju olulisus: ühekordselt oluline muudatus, kuid arvestades ülesande koormust võrreldes AS Metrosert muude tegevustega, siis üldises plaanis väheoluline.

Mõju valdkond: Mõju riigiasutuste korraldusele

Sihtrühm III: Riiklik järelevalveasutus TTJA

Mõju ulatus: TTJA saab juurde ülesande ja peab selleks muutma töökorraldust. TTJA-l on olemas üldistele andmekogu nõuetele vastav infosüsteem, millele vastava mooduli juurde loomisega saab lisada nimemärgiste andmed. TTJA-s on olemas pädev personal, kes tunnevad väärismetalli valdkonda ja oskavad TTJA infosüsteemis teha menetlustoiminguid. TTJA infosüsteemi arenduseks ja andmete üleviimiseks on eelhinnangu järgi vajalik vähemalt 150 000 eurot. Jooksvateks kuludeks on praegu riigieelarves ettenähtud nimemärgise registri töötlejale 17 200 eurot. Arendus- ja jooksvate kulude, sh personalikulu, suurus täpsustatakse MKM-i tellitava vastava uuringu käigus, mis peaks valmima oktoobris 2023. Kuigi on tegemist uue ülesandega, siis mõju ulatus TTJA-le on keskmine.

Mõju avaldumise sagedus: keskmine ehk regulaarne

Ebasoovitava mõju avaldumise risk: vähetõenäoline. Ebasoovitav mõju oleks, kui riik ei eraldaks lisaraha TTJA-le uue ülesande täitmiseks, sh infosüsteemi arendamiseks.

Mõju olulisus: ebaoluline. Uue ülesande lisandumine konkreetsele struktuuriüksusele on olulise mõjuga, kuid arvestades TTJA erinevate ülesannete hulka võib mõju olulisust hinnata ebaolulisena.

Kavandatav muudatus 2: väärismetalltoodete jaemüügipiirangud tühistatakse.

Edaspidi võib väärismetalltooteid müüa piiranguteta, sh turul, tänavakaubanduses, koduukselepingute kaudu, kõigil avalikul üritusel ja välikioskis.

Mõju valdkond: Mõju majandusele ja turuosalistele

Sihtrühm: Väärismetalltoote valmistajad, sissevedajad, hulgi- ja jaemüügiettevõtted.

Kellade ja ehte spetsialiseeritud kauplustes jaemüügiga tegelevaid ettevõtjaid on u 200. Kellade ja ehte jaemüügiga tegelevate ettevõtjate käive 2021. aasta majandusaasta aruannete alusel oli umbes 37 miljonit eurot. Kaudsemalt on jaemüügi piirangutega puudutatud ka väärismetalltoodete valmistajad, sissevedajad, hulgimüügiettevõtted. Väärismetalltoodete valmistajad ja sissevedajad on umbes 300 ettevõtet. Väärismetalli ja vääriskivide kokkuostu ja hulgimüügiga tegelevaid ettevõtjaid on majandustegevuse registri järgi 114, neist 70 tegeleb hulgimüügiga. Kokkuvõttes on väärismetalltoodetega seotud ettevõtjaid umbes 600.

Mõju ulatus:

Kõigil väärismetalltoodetega seotud ettevõtjatel on võimalik laiendada jaemüügikanaleid ja müüa tooteid turul, tänavakaubanduses, koduukselepingute kaudu, kõigil avalikul üritusel ja välikioskis. Võib arvata, et otsesemalt on mõjutatud pigem väiksemad ettevõtjad, sh väärismetalltoodete valmistajad, kel on suurem huvi ühekordselt ja ajutiselt oma tooteid müüa, nt erinevatel laatadel ja muudel avalikel üritustel, mis otse ei ole mõeldud väärismetalltoodetega kauplemiseks.

Positiivne on suurema õigusselguse saavutamine. Näiteks kaob ära vajadus defineerida kaubanduskeskustes olevaid lahtisi lette. Praegu on suurematel ettevõtjatel konkurentsieelis, kuna nad suudavad paremini oma tooteid müüa väärismetalltoodete müümisele spetsialiseerunud kauplustes.

Edaspidi suureneb mikroettevõtjast käsitöölise konkurentsivõime, kes saab enda valmistatud tooteid ise müüa ka turul ja mitmesugustel laatadel ega pea kasutama väärismetalltoodete jaemüügiks spetsialiseerunud füüsilisi kauplusi. E-kaubanduses ei ole väärismetalltoodetele erisusi loodud ja kehtivad jaemüügi piirangud füüsilistes kohtades on ajale jalgu jäänud. Samas ei pruugi paljusid jaemüüjaid muudatus puudutada, kuna väärismetalltooted on luksuskaubad, mida pigem soovitakse pakkuda eksklusiivsemas müügikeskkonnas kui turul või tänavakaubanduses.

Mõju avaldumise sagedus: suur ehk igapäevane. Kuna jaemüügiga tegelevad ettevõtjad igapäevaselt, siis jaemüügi kohtade piirangute kehtetuks tunnistamine mõju avaldumise sagedus suur.

Ebasoovitava mõju avaldumise risk: puudub

Mõju olulisus: väheoluline.

Mõju valdkond: Mõju kodanikele ja sotsiaalsed mõjud

Sihtrühm: tarbijad, kes ostavad väärismetalltooteid

Mõju ulatus: mõju on positiivne, kuna tarbijatel avaneb võimalus osta väärismetalltooteid laiemas jaemüügivõrgus.

Mõju avaldumise sagedus: väike.

Mõju avaldamise sagedus sõltub konkreetse tarbija aktiivsusest. Kuna keskmine tarbija igapäevaselt väärismetalltooteid ei osta, siis keskmise tarbija seisukohast on mõju pigem juhuslik ehk mitteregulaarne. Mõju avaldub siis, kui ost sooritatakse laiendatud jaemüügi kanali kaudu, nt turult.

Ebasoovitava mõju avaldumise risk: vähetõenäoline

Väärismetalltoodete jaemüügikohti sai VMTS-is varem piiratud tarbijakaitse eesmärkidel, et tarbijaid kaitsta vähem kontrollitud kohtades toimuva jaemüügi eest. Muudes valdkondades ei ole tarbijate kaitsmise eesmärkidel kehtivaid jaemüügi kohtade piiranguid. Arvestades, et praeguseks on lisandunud e-keskkondades kauplemine, mis moodustab juba 20% kogu jaekaubanduse mahust ja kus väärismetalltoodete jaemüügile erinõudeid ei ole ega ole ka vaja kehtestada. Vastava valdkonna järelevalveasutus TTJA ei ole viimastel aastatel täheldanud väärismetalltoodega probleeme. Tarbijavaidluste komisjonile esitavad tarbijad aastas kümnekond avaldust (kõikide avalduste arv u 2800), mis on seotud väärismetalltoodetega. Seega võib järeldada juba avalduste arvu järgi, et väärismetalltoodete valdkonnas ei ole tarbijatel laialdasi probleeme. Tarbijate esitatud kümnekond avaldust on olnud seotud väärismetalltoodete kasutamisel järel deformeerumise või purunemise või värvi muutumisega kodukeemia kasutamisel, mitte sellega, et toode ei vasta väärismetalli sisaldusele (nn kassikuld).

Võrreldes 2004. aastaga, kui jaemüügipiirangud kehtestati, on tarbijakaitse seadusesse lisatud ebaausate kauplemisvõtete regulatsioon. Ebaausad kauplemisvõtted on tarbijat eksitavad või on tarbija suhtes agressiivsed. Eksitav kauplemisvõtte on kui kaupleja või teenusepakkuja annab tarbijale kauba või teenuse kohta valeinfot või esitab õiget infot viisil, mis võib tarbijat tõenäoliselt eksitada, kuna on ebaselge, arusaamatu või mitmeti mõistetav; jätab tarbijale andmata olulise info, mida on vaja teada ostuotsuse tegemisel (nt teave väärismetalltoote väärismetalli sisalduse või mürgistuse kohta). Kui tarbija on ebaausa kauplemisvõtte tõttu kahju kannatanud, võib ta oma lepinguliste õiguste kaitseks esitada hagi kohtusse või pöörduda tarbijavaidluste komisjoni poole. Vajaduse korral saab TTJA ellu viia tarbijate teadlikkuse suurendamise kampaaniat väärismetalltoodete nõuete kohta, näiteks parandada tarbijate teadmisi väärismetalltoote mürgistusest, mida tarbija saab enne ostuotsuse tegemist kontrollida.

Mõju olulisus: väheoluline

Mõju valdkond: Mõju riigiasutuste korraldusele

Sihtrühm: riiklikud järelevalveasutused VMTS alusel, kelleks on TTJA ja KOV-id. TTJA-s tegeleb väärismetalltoodete järelevalvega kolm töötajat, kellel on kokku ühe töökoha ulatuses ka muid tööülesandeid. KOV-ides teostavad järelevalveametnikud järelevalvet muude järelevalveülesannete kõrval. Erinevad KOV-id hindavad töökoormust väärismetalltoodete järelevalve ülesannete täitmisel nullist kuni kümne protsendini ühe töökoha ulatuses.

Mõju ulatus: väike.

Väärismetalltoodete jaemüügi piirangute kaotamisega suureneb jaemüügikohtade arv, kus võib müüa väärismetalltooteid, kuid järelevalveasutustel järelevalvega hõlmatavate kohtade arv ei muutu. Kui praegu kehtivate nõuete järgi tuleb jaemüügi piirangutega kohtades kontrollida, et nendes kohtades ei müüduks väärismetalltooteid, siis edaspidi tuleb kontrollida samades kohtades väärismetalltoodete müügi korral toodete VMTS-i nõuetele vastavust. Mõju ulatus on väike, kuna ka praegu teevad nii TTJA kui ka KOV-id järelevalvet kehtiva piiranguga hõlmatud kohtades, et kontrollida väärismetalltoodete mittemüümist piiranguga hõlmatud kohtades. Edaspidi kontrollitakse turul, tänavakaubanduses, koduukselepingute kaudu, kõigil avalikel üritustel ja välioskis müüdavate väärismetalltoodete nõuetele vastavust. TTJA järelevalve tulemused näitavad, et väärismetalltoodete valdkonnas ei ole viimastel aastatel probleeme täheldatud. KOV-ides on järelevalve erinev, kui kokkuvõtlikult on tulemused TTJA-ga sarnased, nt kas kaebusi ei ole esitatud ja seetõttu ei ole teostatud järelevalvet või kaebusi on väga harva või valla territooriumil puuduvad ettevõtted, kes

tegelevad väärismetalltoodete valmistamise, tootmise ja müügiga. Järelevalve asutuste kohustuste märkimisväärsed suurenemist ei ole ette näha. Vähesel määral võib olla järelevalve tegevuste suurenemist, mis tuleneb lubatavate jaemüügi kohtade laienemisest. Samas ei ole praegu ette näha väärismetalltoodete jaemüügisektoris suurt tungi piirangutega kohtades jaemüügi suurenemiseks.

Mõju avaldumise sagedus: väike, kuna järelevalvatavate kohtade arv ei muutu.

Ebasoovitava mõju avaldumise risk: vähetõenäoline

Mõju olulisus: väheoluline

Kavandatav muudatus 3 – Väärismetalltoote massi esitamine ja massi esitamise täpsus müügidokumendil on aegunud nõue ja ettevõtjatele suure halduskoormusega

Mõju valdkond: Mõju majandusele ja turuosalistele

Sihtrühm: Väärismetalltoodete hulgi- ja jaemüügiettevõtted (vt täpsemat sihtrühma kirjeldust kavandatava muudatuse nr 1 juures).

Väärismetalltoodetega seotud ettevõtjad on väärismetalltoodete valmistajad, sissevedajad, hulgi- ja jaemüügiettevõtted. Umbes 600 ettevõtet ja see moodustab kogu Eestis tegutsevatest ettevõtjate arvust marginaalse osa (0,6%). Kellade ja ehete hulgi- ja jaemüügiga tegelevate ettevõtjate ning väärisesemete tootjate käive 2021. aasta majandusaasta aruannete alusel oli umbes 84 miljonit eurot. Väärismetalltoodete eksport moodustab umbes 5 miljonit aastas, sh Eesti päritolu väärismetalltoodete eksport 2–3 miljonit eurot aastas. Kellade ja ehete spetsialiseeritud kauplustes jaemüügiga tegelevaid ettevõtjaid on umbes 200. Väärismetalli ja vääris kivide kokkuostu ning hulgimüügiga tegelevaid ettevõtjaid on majandustegevuse registri järgi 114. Kokkuvõttes moodustavad sihtrühma umbes 300 ettevõtjat.

Mõju ulatus: Mõju ulatus on ettevõtjatele positiivne, kuna neil väheneb halduskoormus ja on võimalik teatud kulude kokkuhoid. Näiteks nimetas üks suurem jaemüügiettevõtja, et neil on 3–4 töötajat iga päev hõivatud toodete massi sisestamisega kassasüsteemi, kuna ühe mudeli toodete tegelik mass võib partii sees erineda rohkem kui 0,1 grammi.

Mõju avaldumise sagedus: suur ehk igapäevane

Ebasoovitava mõju avaldumise risk: vähetõenäoline

Mõju olulisus: väheoluline

Mõju valdkond: Mõju kodanikele ja sotsiaalsed mõjud

Sihtrühm: Tarbijad, kes ostavad väärismetalltooteid.

Mõju ulatus:

Tarbijate jaoks ei muutu maksmist tõendava dokumendi järgi toote identifitseerimine. Ostudokumendile lisati mass seetõttu, et toodet identifitseerida, sealhulgas viia kokku ostutšekk ja toode juhul, kui tarbija esitab pretensiooni. Praeguseks on toote identifitseerimiseks paremaid viise, nagu tootekood. Kui tarbijal peaks olema vaja esitada pretensioon, on maksmist tõendaval dokumendil toodet identifitseeriv info ka edaspidi (nt tootekood). Tarbija kaebuse lahendamisel lähtutakse tarbijakaitseseaduses sätestatud korrast ka tulevikus.

Mõju avaldumise sagedus: mõju avaldamise sagedus sõltub konkreetse tarbija aktiivsusest. Kuna keskmine tarbija väärismetalltooteid iga päev ei osta, on keskmise tarbija seisukohast mõju avaldumise sagedus juhuslik ehk ebaregulaarne.

Ebasoovitava mõju avaldumise risk: vähetõenäoline / väike

Ebasoovitavaks mõjuks võib olla tarbijal, et esitatud maksmist tõendaval dokumendil ei ole esitatud toote kaalu. Samas võib tarbija müüjalt alati küsida toote kohta ostuotsuse tegemiseks lisainfot ja tavaliselt on toote kaal märgitud tootega küljes oleval sildil. Tarbijad ostavad väärismetalltooteid, nt ehteid, disaini järgi, mitte kaalu alusel. Väärismetalltoote kaal on tarbijale pigem informatiivse tähendusega. Väärismetalltoodete korral moodustab väärismetalli väärtus umbes 30% hinnast, vääriskividega toodete korral veel vähem. Seega ei ole mass kõige määravam omadus väärismetalltoote väärtuse kujunemisel.

Mõju olulisus: väheoluline

Mõju valdkond: Mõju riigiasutuste korraldusele

Sihtrühm: Riiklikud järelevalveasutused, kelleks on TTJA ja KOV-id.

Mõju ulatus:

Järelevalveasutused saavad ka edaspidi toodet ja müügidokumenti hulgi- ja jaemüügis väärismetalltoodete nõuetele vastavuse kontrollimisel kokku viia, olenevalt ettevõtja valikust toodet identifitseerida, kas endiselt massi järgi või tootekoodi alusel. Massi esitamine kohustuse eemaldamine regulatsioonist ei mõjuta oluliselt järelevalvetegevust.

Mõju avaldumise sagedus: harv ehk ebaregulaarne

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: vähetõenäoline

Mõju olulisus: väheoluline

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega kaasnevad otsesed kulud on AS-i Metrosert hallatava nimemärgise registri lõpetamise ning andmete, füüsiliste näidiste ja arhiivi üle toomisega TTJA infosüsteemi seotud kulud ning TTJA infosüsteemi nimemärgise registreerimiseks vastava funktsionaalsuse arenduskulud ja ülalpidamiskulud.

TTJA infosüsteemi arenduseks ja andmete ülevõtmiseks on eelhinnangu järgi vajalik vähemalt 150 000 eurot. Jooksvateks kuludeks on nimemärgise registri töötlejale praegu riigieelarves ettenähtud 17 200 eurot. Eeldatavalt väheneb registri üleviimisega TTJA-sse töökoormus, kuna AS-s Metrosert toimub kogu menetlus käsitsi ja TTJA-s toimuks enamik menetlusi infosüsteemi abil. Samas tuleb arvestada lisanduvate infosüsteemi ülalpidamiskuludega. Arendus- ja jooksvate kulude, sh personalikulu, suurus täpsustatakse MKM-i tellitava vastava uuringu käigus, mis peaks valmima oktoobris 2023.

Väärismetalltoodete jaemüügi piirangute kaotamine ei mõjuta märkimisväärselt järelevalve koormust. Kuigi suureneb jaemüügikohtade arv, kus võib müüa väärismetalltooteid, siis järelevalveasutustel järelevalvega hõlmatavate kohtade arv ei muutu. Kui praegu kehtivate nõuete järgi tuleb jaemüügi piirangutega kohtades kontrollida, et nendes kohtades ei müüdaks väärismetalltooteid, siis edaspidi tuleb kontrollida samades kohtades väärismetalltoodete müügi korral toodete vastavust VMTS-i nõuetele.

Eelnõu §-ga 2 täpsustatakse kohustust maksta nimemärgise registreerimisel riigilõivu. Kehtiva regulatsiooni kohaselt tasub nimemärgise registreeringu taotleja riigilõivu ainult juhul, kui nimemärgis otsustatakse registreerida. Edaspidi kaasneb alati kohustus maksta riigilõivu nimemärgise registreerimise ning registreeringu kehtivusaja pikendamise ja muutmise tegevuste elluviimiseks esitatud taotluse läbivaatamise eest. Enamik taotlusi lõppeb nimemärgise registreerimisega. Näiteks, 2022. aastal esitati 34 nimemärgise registreerimise taotlust, neist ühe korral lõppes menetlus registreerimiseta. Lisaks muudetakse riigilõivumäära 20 eurolt 30 euroni, mis tähendaks 2022. aastal laekunud taotluste alusel aastast riigilõivudest laekunud tulu muutust 660 eurolt 990 euroni. Kuna nimetatud tegevuse kohta on taotlusi suhteliselt vähe, riigitulud märkimisväärselt ei muutu.

Kokkuvõttes suureneb TTJA koormus nimemärgise kujutiste registreerimisülesande lisandumisega, kuid muus osas riigiasutuste koormus ei muutu.

8. Rakendusaktid

Käesoleva seaduse jõustumisega tunnistatakse kehtetuks kaks kehtiva VMTS-i alusel kehtestatud volitusnormi ja lisatakse üks volitusnorm määruse kehtestamiseks.

Eelnõu üldises korras jõustumisega tunnistatakse kehtetuks VMTS-i alusel kehtestatud määrus:

1) majandus- ja kommunikatsiooniministri 22. märtsi 2004. a määrus nr 46 „Väärismetalltoodete aastamärgiste kehtestamine“, kuna VMTS-i § 11 tunnistatakse kehtetuks, st aastamärgise regulatsioon.

Lisaks, eelnõu jõustumisel üldises korras on vaja muuta järgmiseid VMTS-i alusel kehtestatud määruseid:

1) majandus- ja kommunikatsiooniministri 22. märtsi 2004. a määrus nr 47 „Väärismetalltoote proovimärgise ja ühitatud nime- ja proovimärgise kuju ning väärismetalltoote nime ja proovimärgisega või ühitatud nime- ja proovimärgisega märgistamise kord“, kuna sisaldab nõudeid väärismetalltoote aastamärgisega märgistamisele;
2) Vabariigi Valitsuse 19. aprilli 2004. a määruse nr 117 „Nimemärgiste riikliku registri asutamine ja registri pidamise põhimäärus“, kuna sisaldab nõudeid nimemärgise füüsiliste näidisjälgendite esitamisele.

Eelnõu sätete jõustumisega 2025. aasta 1. jaanuaril tunnistatakse kehtetuks VMTS-i alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 9. aprilli 2004. a määrus nr 117 „Nimemärgiste riikliku registri asutamine ja registri pidamise põhimäärus“ (jõustub 1.1.2025), kuna nimemärgise registreerimine viiakse üle TTJA järelevalve infosüsteemi ja asjakohased sätted lisatakse TTJA järelevalve infosüsteemi põhimäärusesse.

Lisaks on vaja eelnõu 2025. aasta 1. jaanuaril jõustumise tõttu muuta SeOS-i § 12 lõike 2 ja tarbijakaitseaduse § 22 lõike 5 alusel kehtestatud majandus- ja taristuministri 19. märtsi 2020. a määruse nr 5 „Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti järelevalve infosüsteemi põhimäärus“, kuna edaspidi on nimemärgise kuutiste andmestik TTJA järelevalve infosüsteemi osa ja andmestik kehtestataksegi eelnimetatud määruse lisas.

Eelpool nimetatud määruste kavandid on esitatud käesoleva seletuskirja lisas.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras, välja arvatud nimemärgise registri üleminekuga TTJA-sse seotud sätted (§ 1 punktid 7, 11, 12 ja 14 ning § 3), mis jõustuvad 2025. aasta 1. jaanuaril. Seaduseelnõu peab läbima ka Euroopa Komisjoni teavitusprotseduuri, mis tähendab kolmekuulist ooteaega.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Justiitsministeeriumile, Siseministeeriumile ja Rahandusministeeriumile. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Andmekaitse Inspeksioonile, Riigi Infosüsteemi Ametile, Rahvusarhiivile, AS-ile Metrosert, MTÜ-le Kulla- ja Kellaliit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda ning MTÜ-le Eesti Metallikunstnike Liit.

Algatab Vabariigi Valitsus